

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΙΕΡΕΙΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΓ' • ΤΕΥΧΟΣ 6 • ΙΟΥΝΙΟΣ 2004

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Ἐξώφυλλο:
Ὁ Παντοκράτωρ.
(Παρεκκλήσιο τῆς Ἱ. Μονῆς
Παμμακαρίστου, Κων/λη)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ ἀξιοποίηση τῶν λαϊκῶν στὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Σαββάτου,	σελ. 3-7
Βιοτεχνολογία καὶ Βιοηθικὴ στὸν Ἡμερήσιο Ἀθηναϊκὸ Τύπο Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου	σελ. 8-10
Τὸ μυστήριό τῆς Ἁγίας Τριάδος Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου	σελ. 11-13
Ἡμερίδα γιὰ τὴν Γλωσσικὴ Ἀγωγή τῶν νέων Κληρικῶν	σελ. 14-17
Παραθρησκευτικὲς ὁμάδες καὶ καταστροφικὲς λατρεῖες Πρεσβ. Βασιλείου Ἀ. Γεωργοπούλου (Μ. Th.)	σελ. 18-20
Τὸ κρυφὸ σχολεῖο Χαραλάμπους Ἀ. Μηνάογλου	σελ. 21
Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἀρχιμ. Νικοδήμου Φαρμάκη	σελ. 22-23
«Ὅλοι οἱ Χριστιανοὶ εἴμαστε ἐθελοντὲς γιὰ τὸ 2004» Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου	σελ. 24
Εἰδήσεις καὶ Σχόλια Κωνσταντίνου Χολέβα	σελ. 25-26
Ἱερατικὸ Συνέδριο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ὑδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης (Μάρτιος 2004)	σελ. 27-29
Ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου	σελ. 30
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΙΓΜΙΟΤΥΠΑ	σελ. 31

ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

Μηνιαῖο περιοδικὸ γιὰ τοὺς ἱερεῖς

Ἰωάννου Γενναδίου 14, 115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 210 72.72.253, Fax: 210 72.72.251

Διεύθυνση Διαδικτύου τῆς Ἐκκλησίας
<http://www.ecclesia.gr>
Ἡλεκτρονικὴ διεύθυνση:
e-mail: contact@ecclesia.gr

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑ
τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης
Ἑλλάδος κ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ὑπὸ τοῦ Κλάδου Ἐκδόσεων
τῆς Ἐπικοινωνιακῆς καὶ Μορφωτικῆς
Υπηρεσίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ
Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱ. Συνόδου
Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Σκλήφας

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ:
Ἀριστομένης Ματσαγγας,
Διδάκτωρ Παν/μίου Ἀθηνῶν

**ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ-ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ -
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ-ΕΚΤΥΠΩΣΗ-ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ ΑΒΕΕ**
Σόλωνος 98, 106 80 Ἀθήνα
Τηλ.: 210 3661200, Fax: 210 3617791
<http://www.livanis.gr>

Ἡ ἀξιοποίηση τῶν λαϊκῶν στό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας*

Τοῦ Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Σαββάτου,
Ἐπικ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Εἶναι γνωστόν, ὅτι ἡ ἀξιοποίηση τῶν λαϊκῶν στό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας τείνει σήμερα, ὡς προβληματισμός, νά θεωρεῖται κοινοτοπία μεταξύ τῶν Προτεσταντῶν, ἐνῶ γιά τοὺς Ὀρθόδοξους, στή δεκαετία τοῦ '60 καί '70, ἀπετέλεσε θέμα πρὸς διερεύνηση. Παρόλες ὅμως τὶς μελέτες, τὶς εἰσηγήσεις καὶ τὶς ἀναφορές, δὲν κατέστη δυνατόν νά δοθοῦν ἀρκετὰ πειστικὲς ἀπαντήσεις ἢ νά γίνουν ἀξιόλογες προτάσεις, σὲ σχέση μετὰ τὶς προσδοκώμενες ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς, καὶ τοῦτο δίκαια, γιὰτὶ οὐδέποτε ἀπέτελεσε θέμα πρὸς συζήτηση, ἀλλὰ καὶ οὐδέποτε ἀμφισβητήθηκε ἡ θέση τῶν λαϊκῶν ἢ ὑποβιβάστηκε τὸ ἔργο καὶ ἡ παρουσία τους στή ζωὴ τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ἡ θέση τῶν λαϊκῶν στήν Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι δεδομένη καὶ ἀπαραίτητη, ὄχι μόνο ὑπὸ τὴν ἐννοια τοῦ ἀνθρωπίνου δυναμικοῦ, ἀλλὰ πρωτίστως γιὰ νά συγκροτηθεῖ ἡ Ἐκκλησία σὲ Σῶμα Χριστοῦ, γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ καὶ προτιμῶ τὸν ὄρο «συμμετοχή», ἀπὸ τὸν ὄρο «ἀξιοποίηση», ἐπειδὴ θεωρῶ, ὅτι οἱ λαϊκοὶ καλοῦνται νά προσφέρουν ἔργο πρὸς τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα καὶ ὄχι νά «χρησιμοποιηθοῦν» ἀπὸ αὐτό.

Οἱ ἀπαιτήσεις ὅμως τῆς σύγχρονης μορφῆς τῶν πολυπολιτισμικῶν κοινωνιῶν ἐπι-

βάλλουν μία ἐπαναξιολόγηση ὄχι τόσο τῆς θέσης τῶν λαϊκῶν, ὅσο τῆς ἐπαναδραστηριοποίησης καὶ τῆς συμμετοχῆς τους στή ζωὴ καὶ τὴ ποιμαντικὴ τῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, μετὰ βάση πλέον τὶς μεθόδους καὶ τὶς ἀρχές τῆς σύγχρονης «θεωρίας τῶν συστημάτων» γιὰ τὴ συνέργεια τῶν μελῶν. Οἱ προκλήσεις καὶ οἱ ποιμαντικὲς ἀνάγκες ἔχουν ἐπιβεβαιώσει, ὅτι ἡ συμμετοχὴ τῶν λαϊκῶν διέρχεται κρίση, ἢ ὅποια προβληματίζει καὶ συγχρόνως δημι-

ουργεῖ μία ἐπιφύλαξη, ἀναφορικὰ μετὰ τὸ τρόπο τῆς ἀφύπνισης καὶ τῆς ἐνεργοποίησης τους στή συμμετοχικὴ δράση. Χωρὶς, δηλαδή, νά ὀδηγηθοῦμε στὶς ἀκρότητες ἐνὸς ἄκρατου φιλελευθερισμοῦ, προτεσταντικοῦ τύπου μετὰ «ἰδιαιτέρες» ἀκτιβιστικὲς δραστηριότητες (ὀργανώσεις, κινήματα λαϊκὰ κοινωνικῶν παροχῶν) ἢ ἐνὸς κληρικοκρατικοῦ - κληρικαλικοῦ

συστήματος δυτικοῦ τύπου, μετὰ ἀντιλήψεις συγκεντρωτισμοῦ, ὅπου ὁ λαϊκὸς ἀπλᾶ χρησιμοποιεῖται, πρέπει νά ἐπισημάνουμε, ὅτι οἱ λαϊκοὶ ἀπαιτεῖται νά ἐπαναποκτήσουν τὴ δυνατότητα ἀνάπτυξης πρωτοβουλιῶν ἢ ἐφαρμογῆς τέτοιων ἐπιλογῶν, ποὺ θὰ ἀποβλέπουν στό γενικότερο καλὸ τοῦ συνόλου καὶ ὄχι ἐνὸς μέρους μόνο. Ἄλλωστε ἡ θέση τοῦ Μ. Βασιλείου, ὅτι πραγματικοὶ ποιμένες εἶναι οἱ «τὸ

* Εἰσηγήση στήν Ἱερατικὴ Σύναξη τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Καισαριανῆς, Βύρωνος καὶ Ὑμηττοῦ, τὴν 21 Ἀπριλίου 2004, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Δανιήλ.

μέλλον ἀτειρίζοντες» καὶ «οὐ τὸ παρὸν διώκοντες»¹, νομίζω ὅτι ὀριοθετεῖ τὸν σεβασμὸ πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴ παράδοση καὶ τὸν συσχετισμὸ τῆς μὲ τὶς σύγχρονες ποιμαντικὲς ἀπαιτήσεις, ἐνῶ παράλληλα προϋποθέτει καὶ τὴν «μετ' ἐπιστήμης» ποιμαντικὴ², ὥστε νὰ ἀποφευχθοῦν ὑπερβάσεις καὶ ἀλλοτριώσεις ἢ ἀκρότητες ἐκκοσμίκευσης, ἐν ὀνόματι μάλιστα τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ.

Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς νομίζω ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο ὁ προβληματισμὸς μας νὰ προσανατολιστεῖ στὴν ἐπαναξιολόγηση τῆς συμμετοχῆς καὶ τῆς δράσης τῶν λαϊκῶν, προκειμένου ἢ ποιμαντικὴ μας διαδικασία νὰ ἀνταποκριθεῖ οὐσιαστικότερα στὶς ἀπαιτήσεις τῶν συγχρόνων αὐτῶν κοινωνιῶν, μὲ βάση ὅμως τὶς ἀρχές καὶ τὶς προϋποθέσεις τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησιολογίας, χωρὶς νὰ ἀναλωθοῦμε στὴν διαχριστιανικὴ θεώρηση τοῦ ὅλου θέματος ἢ γιὰ νὰ τοιρίσουμε τὴν ἀνάγκη ἀξιοποίησης τῶν λαϊκῶν στὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἀφοῦ κατὰ καιροὺς ἔχουν ἀρκετὰ εἰπωθεῖ, ἢ τέλος νὰ ἐπισημάνουμε τὴν ἀνάγκη γιὰ καλλιέργεια πνεύματος ἀγάπης πρὸς τοὺς λαϊκοὺς καὶ ἀποδοχῆς τους ἀπὸ τοὺς ποιμένες - κληρικοὺς καὶ νὰ ὀριοθετήσουμε τὰ πλαίσια συνεργασίας. Ὅλα αὐτὰ εἶναι δεδομένα καὶ διαχρονικὰ καὶ δὲν μεταβάλλονται μὲ τὶς ἐποχές. Αὐτό, ὅμως, τὸ ὁποῖο ὀφείλουμε νὰ ἐπιχειρήσουμε εἶναι ἢ διερεύνηση τοῦ θέματός μας, ἢ ὁποῖα θὰ στηρίζεται σὲ δύο βασικὰ θεολογικὰ στοιχεῖα, τὰ ὁποῖα καὶ καθορίζουν τὸ πλαίσιο τῶν ποιμαντικῶν ἀλλαγῶν καὶ ἀναθεωρήσεων, ἂν καὶ πολλὲς φορές παραθεωροῦνται ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς κληρικοὺς, στὴ συνέχεια νὰ ὑποδείξουμε τὶς πρωτοβουλίες ἐκεῖνες, τὶς ὁποῖες θεωροῦμε ὡς ἀναγκαῖες, προκειμένου ἢ ποιμαντικὴ μας διακονία νὰ ἔχει θετικὰ ἀποτελέσματα, χωρὶς νὰ διατρέχουμε τὸν κίνδυνο τῆς ἐκκοσμίκευσης.

1. Οἱ λαϊκοὶ ἀποτελοῦν δομικὸ στοιχεῖο τῆς Ἐκκλησίας. Τί σημαίνει πιὸ συγκεκριμένα αὐτό, ὅτι δηλαδὴ τὸ λεγόμενο λαϊκὸ στοιχεῖο τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ βασικὸ στοιχεῖο τῆς δομῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἓνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα προσδιορίζουν τὴν ταυτότητά Της;

Ὅπως δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει Θεία Εὐχα-

ριστία χωρὶς λαό, ἔτσι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει καὶ Ἐκκλησία χωρὶς λαϊκοὺς³. Ἡ σύνδεση τῆς ιδιότητος τοῦ λαϊκοῦ μὲ τὴν Εὐχαριστία εἶναι ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ ὀρίσουμε τὴν ἔννοια αὐτῆ καθαυτῆ καὶ νὰ τὴν διαφοροποιήσουμε ἀπὸ ὁποιαδήποτε ἄλλη ἔννοια «κοσμικοῦ». Ὁ λαϊκὸς ἔχει τὴ δική του χειροτονία, ποὺ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ τὸ Χρίσμα, ἔστω καὶ ἂν αὐτὸ σήμερα ἔχει λησμονηθεῖ⁴. Τόσο οἱ λειτουργικὲς μαρτυρίες, ὅσο καὶ οἱ πατερικὲς ἀναφορὲς μᾶς πληροφοροῦν, ὅτι ὁ λαϊκὸς, μετὰ τὸ Βάπτισμα καὶ τὸ Χρίσμα, κατελάμβανε τὸν οἰκεῖο τόπο στὴν εὐχαριστιακὴ σύναξη καὶ αὐτὸ εἶναι ποὺ τὸν καθιστοῦσε ἀλλὰ καὶ τὸν διέκρινε ὡς λαϊκὸ, μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἔννοια τοῦ ὄρου, καὶ τοῦ ἔδινε τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς του ἀκόμη καὶ στὴ «διοίκηση» τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ σύνδεση ὅμως αὐτῆ διαφωτίζει καὶ τὸ νόημα ποὺ ἔχουν, τόσο τὸ λειτουργημὰ τοῦ κληρικοῦ, μὲ τοὺς βαθμοὺς τῆς ἱερωσύνης, τοῦ ἐπισκόπου, τοῦ πρεσβυτέρου καὶ τοῦ διακόνου, ὅσο καὶ τὰ λοιπὰ λειτουργήματα. Τὰ δύο λειτουργήματα, τοῦ κληρικοῦ καὶ τοῦ λαϊκοῦ, χαρακτηρίζονται ὡς δομικὰ καὶ προέρχονται «ἐκ τῆς χειροτονίας», διαφοροποιοῦνται δὲ ἀπὸ τὰ ἄλλα, τὰ μὴ δομικὰ, τὰ ὁποῖα προέρχονται «ἐκ τῆς χειροθεσίας» καὶ τὰ ὁποῖα θὰ μπορούσαμε νὰ χαρακτηρίσουμε ὡς «ἱστορικὰ» λειτουργήματα. Τὰ χαρίσματα αὐτά, ἂν καὶ δὲν εἶναι μόνιμα, ἐντούτοις ἢ Ἐκκλησία τὰ υἰοθετεῖ καὶ ὅταν τὰ θεωρεῖ ἀπαραίτητα, δὲν διστάζει νὰ τὰ ἐνεργοποιήσει, μὲ μιὰ καὶ μοναδικὴ προϋπόθεση, ὅτι οἱ φορεῖς τους «κατέχουν» ἤδη τὸ λειτουργημὰ τοῦ λαϊκοῦ.

2. Ἡ διάκριση αὐτῆ τῶν χαρισμάτων πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε, ὅτι εἶναι διάκριση «λειτουργικὴ» καὶ μόνο, ἐνῶ ἀπορρίπτει κάθε ἄλλη ἀντίληψη ἀξιολογικῆς διαφορᾶς. Τὰ ποικίλα χαρίσματα λειτουργοῦν χωρὶς νὰ διαταράσσουν τὴν ἐνότητα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ συνεπάγεται, ὅτι καὶ οἱ λαϊκοὶ ἀποτελοῦν τάξη χαρισματώχων, τοὺς ὁποῖους βέβαια κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαιρέσει, ὅταν μάλιστα μαζί μὲ ὅλα τὰ ἄλλα χαρίσματα λειτουργοῦν σωστά, ὅταν δηλαδὴ εἶναι ἀπόλυτα, ἰσότιμα καὶ περιεκτικὰ ἀλλήλων.

Ένα εκκλησιαστικό σώμα που θέλει να λειτουργεί υγιώς δεν αξιοποιεί απλώς όλα τα μέλη του, αλλά επιτρέπει και βοηθά όλα τα μέλη του να συλλειτουργούν σε όλες τις πτυχές της ζωής αυτού του σώματος. Σε μία τέτοια κοινωνία δεν είναι δυνατόν να κυριαρχεί ή αντίληψη για μία παθητική παρουσία του λαού στη δράση και ζωή της ένορίας, γιατί αφενός δεν μπορεί στη ζωή της Εκκλησίας να βιωθεί ένα γεγονός, το οποίο δεν βιώνεται πρωτίστως και στη λατρεία της, και αφετέρου, τι αποτελεί καθημερινή εμπειρία και δράση της εκκλησιαστικής ζωής πρέπει να έχει την αναφορά του και στη λατρεία. Αυτό συνεπάγεται ότι ή οποιαδήποτε ένοριακή δραστηριότητα πρέπει να αποτελεί προέκταση αλλά και συνεπαγωγή της συναξής «ἐπὶ τὸ αὐτό». Έτσι λοιπόν, κάθε τι, το οποίο κινείται έξω

από τα ένοριακά πλαίσια ή τείνει να αυτονομηθεί από αυτά, διατρέχει τον κίνδυνο να δραστηριοποιείται με κριτήρια κοσμικά και τελικά να εισαγάγει όρους και αρχές μιας εκκοσμικευμένης αντίληψης της συμμετοχής του. Πώς λοιπόν είναι δυνατόν να ξεπεράσουμε αυτές τις επικίνδυνες αλλοιώσεις;

1. Η Εκκλησία, όπως προανέφερα, εκτός της Θείας Ευχαριστίας διαθέτει και πολλά άλλα χαρισματικά στοιχεία που τη συνιστούν, έννοια τα «ἐκ τῆς χειροθεσίας», τα «*ιστορικά*» λεγόμενα λειτουργήματα, τα οποία δεν «*ἀγνοεῖ*», αυτό θα ήταν σοβαρό λάθος, αντίθετα μάλιστα τα χρησιμοποιεί και τα προβάλλει, κάποιες φορές, περισσότερο και από αυτό του λαϊκού, τα χρησιμοποιεί όμως με τη βασική προϋπόθεση ότι και αυτά ακόμη διέρχονται μέσα από αυτήν, δηλαδή ότι εκκλησιοποιούνται, και μάλιστα ότι περνούν από τα χέρια του Επισκόπου, ως «του προεστῶτος της συναξέως». Η αναφορά όλων και για όλα στον Επισκοπο δεν είναι μία απλή αναφορά σε

ένα άτομο αλλά τελικά στο ίδιο το Σῶμα του Χριστού, την Έκκλησία⁵, άλλως ὅ,τι είναι έξω από αυτή την ευχαριστιακή θεώρηση είναι γεγονός ατομικό, χωρίς κάποια ευχαριστιακή, δηλαδή εκκλησιαστική λειτουργικότητα και αναφορά⁶. Για παράδειγμα ή λειτουργία των ένοριακών συνάξεων ή κληρικολαϊκών συνελεύσεων δεν είναι ξένη προς τη παράδοση, αρκεί να μην αντιλαμβάνονται τόσο οι κληρικοί όσο και οι λαϊκοί τη παρουσία τους μέσα από ένα στενά νομικίστικο - δικανικό πνεύμα,

το οποίο εκφράζεται μέσα από δικαιώματα, καθήκοντα, ψηφοφορία ή οποιαδήποτε άλλα κοσμικά κατηγορήματα και επίσης να μην θεωρούν, ότι ενεργούν έρμήνη του ονόματος του επίσκοπου. Οί συνελεύσεις αυτές, ως συνέχεια της συλλειτουργίας κλήρου και λαού, πρέπει να «βοηθούν» τα «*ιστορικά*» λεγόμενα

χαρίσματα να «*ἀνακαλύψουν*», με κέντρο τη ζωή του εκκλησιαστικού σώματος, το ιδιαίτερο δῶρο τους και την κλήση τους αλλά και τη δράση τους, ὥστε προσφερόμενα να ένωθούν με τα «*δῶρα*» και τις κλήσεις των άλλων μελών, με σκοπό την ενότητα και οικοδομή της Εκκλησίας.

2. Κέντρο της συμμετοχικής δράσης των λαϊκών πρέπει να είναι ή ένορία, με τον επισκοποκεντρικό της χαρακτήρα, ως προέκταση δηλαδή της Ευχαριστίας υπό τον Επίσκοπο, με ὅ,τι αυτό συνεπάγεται, ή οποια όφειλει να έχει ως αντικείμενο της δράσης της την ανάπτυξη του ένοριακού έργου.

Η ένορία δηλαδή όφειλει να ξαναβρεί τον σωστό ὀρίζοντα της ποιμαντικής της δραστηριοποίησης με την αξιοποίηση των συγχρόνων μέσων και δυνατοτήτων, του ανθρωπίνου δυναμικού και των ανθρωπίνων πόρων, εικονίζουσα με τον τρόπο αυτό την ενότητα μέσα από την ποικιλομορφία και τη διάκριση των χαρισμάτων. Τα έπιτεύγματα, που ή σύγχρο-

νη «*θεωρία τῶν συστημάτων*» περιγράφει, ὡς δυναμική συνέργεια τῶν μελῶν, ὥστε τὸ σύνολο νὰ εἶναι λειτουργικότερο ἀπὸ τὸ ἄθροισμα τῶν ἐπὶ μέρους, ἐπιζητεῖται σήμερα, ὄχι ὡς φυσικὸ γεγονός ἢ μέγεθος ἀλλ' ὡς ἐκπλήρωση τῆς χαρισματικῆς ἐνότητας μέσα στὴν Ἐκκλησία.

Μέσα λοιπὸν σ' αὐτὰ τὰ θεολογικὰ καὶ τὰ ἐκκλησιολογικὰ δεδομένα καὶ μόνο, θεωρῶ, ὅτι εἶναι δυνατὴ μία ἐπαναξιολόγηση τῆς συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν.

Ἡ εἰσήγηση ὁμῶς αὐτὴ θὰ ἀποτύγχανε τοῦ σκοποῦ της, ἐὰν ἄφηνε τὴν ἐντύπωση εἴτε ὅτι τὸ παιχνίδι μὲ τὴ σύγχρονη πραγματικότητα ἔχει χαθεῖ, εἴτε ὅτι παραμένουμε σὲ κάποιες διαπιστώσεις, οἱ ὁποῖες μᾶς ὀδηγοῦν ἀπλᾶ καὶ μόνο σὲ μία ἀπαισιοδοξία καὶ μεμψιμοιρία, εἴτε τέλος, ὅτι κινούμεθα σὲ ἓνα ἐπίπεδο θεολογικῶν ἢ θεωρητικῶν ἐπαναλήψεων καὶ ἀποφάνσεων, χωρὶς κάποιες πρακτικὲς συνέπειες ἢ ἐφαρμογές. Ἀντίθετα, θεωρῶ, ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς αὐτοκριτικῆς μᾶς ὀδηγεῖ στὴ μετάνοια, ἢ ὁποῖα τελικὰ μᾶς ὠθεῖ στὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴ δημιουργία.

Αὐτὴ ἡ «*ἐν μετανοίᾳ*» ἀνάπτυξη τοῦ ἐνοριακοῦ ἔργου εἶναι πὸν ὀδηγοῦσε καὶ κέντριζε πάντοτε τὴν ποιμαντικὴ ἀγωνία τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, γιὰ υἰοθέτηση νέων μεθόδων ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιοῖ κάθε μέσο, κάθε δυνατότητα, πὸν τῆς προσέφεραν τὰ ἐπιτεύγματα τῆς ἀνθρώπινης διάνοιας καὶ ἡ ἐξέλιξη τῆς ἐπιστήμης. Αὐτὴ εἶναι πὸν τὴν καθοδηγοῦσε στὴν υἰοθέτηση καὶ «*χρήση*» ὅλων τῶν ἀντιστοίχων φορέων τοῦ χαρίσματος, στὴν ὀργάνωση καὶ κινητοποίηση ὅλων τῶν στελεχῶν τῆς ἐνορίας, ὥστε ἡ ποιμαντικὴ δραστηριότητά της νὰ ἐπεκτείνεται σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα τῶν πνευματικῶν καὶ βιολογικῶν ἀναγκῶν τοῦ ποιμνίου της, καὶ συγχρόνως νὰ δρᾷ ἐξειδικευμένα σὲ συνάρτηση μὲ τὰ «*αἰτήματα*» καὶ τὶς ἀνάγκες τῶν πιστῶν καὶ ὄχι μὲ τὸ πνεῦμα ἢ τὸ ἀξίωμα «*ὅλοι γιὰ ὅλα*».

Τί σημαίνουν ὁμῶς ὅλα τὰ προηγούμενα;

1. Ἡ ἐνορία ξαναβρίσκει τὸν κεντρικὸ της χαρακτήρα, γίνεται τὸ κέντρο τῆς ζωῆς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, σημεῖο ἀναφορᾶς, δηλαδὴ κοινότητα, ἐνῶ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμόζει καὶ δύο βασικὲς κοινωνιολογικὲς ἀρχές:

τὴν ἀρχὴ τῆς ἐταιρικότητας καὶ τὴν ἀρχὴ τῆς συμπληρωματικότητας τῶν φορέων τῶν χαρισμάτων, στὰ πλαίσια τῆς τοπικότητας.

2. Ἡ ἐνορία, στὸ χῶρο δράσης μιᾶς τοπικῆς κοινωνίας, καθίσταται ρυθμιστὴς καὶ συντονιστὴς ὅλων τῶν δραστηριοτήτων της, καὶ ὑπερβαίνει κάθε νοοτροπία ἰδρυματικῆς ἀντιμετώπισης τῶν ποιμαντικῶν προκλήσεων, ἐνῶ ἀξιοποιοῖ καὶ τὴν ἀναπτυξιακὴ δυναμικὴ της, στὰ πλαίσια μάλιστα τῶν συγχρόνων ἀρχῶν τῆς ἐπέδυσσης καὶ τῆς διεύρυνσης.

3. Ὁ ποιμένας, «*ἐν ὀνόματι*» τοῦ Ἐπισκόπου, καλεῖ σὲ συνεργασία καὶ ἄλλες ἐνορίες ἢ καὶ ἄλλους «*χαρισματικούς φορεῖς*» τῆς ἐνορίας, προκειμένου, μέσα ἀπὸ τὴ δυναμικὴ συνέργεια τῶν μελῶν καὶ τὴ συμπληρωματικότητα τῶν χαρισματικῶν δράσεων, νὰ ὑπάρξει μιὰ θετικότερη καὶ ἀποτελεσματικότερη δράση. Στὴν ἐνοριακὴ αὐτὴ συμμετοχὴ τῶν χαρισματικῶν μελῶν κανένας δὲν εἶναι αὐτάρκης καὶ κανένας δὲν περισσεύει, ὅλοι καλοῦνται νὰ ὑπηρετήσουν καὶ νὰ διακονήσουν, ἔστω καὶ ἐπικουρικά, τὸ ἔργο τῆς ἐνορίας καὶ μάλιστα μέσα ἀπὸ τὴν ἐξειδικευμένη δράση τους, ἀξιοποιώντας ὅλα τὰ «*εἰδικὰ*» χαρίσματα τους.

4. Μὲ τὴ συνέργεια αὐτὴ τῶν ποικίλων χαρισματικῶν φορέων ἐπιβεβαιώνεται ἡ ἑτερότητα, ἐπιτυγχάνεται ἡ κοινωνία καὶ ἀναδεικνύεται ἡ ἐλευθερία τῆς θέλησης τῶν φορέων, χωρὶς τὴν ἀμβλυνση τῶν διανοητικῶν λειτουργιῶν, τῆς ἐγρήγορης καὶ τῆς αὐτοσυνειδησίας τῶν φορέων, ἐνῶ τὸ ὁποιοδήποτε «*χάρισμα*» γίνεται μέρος τῆς ἐνοριακῆς ταυτότητας καὶ συγχρόνως ἀποδυναμοῦται κάθε τάση ἀτομικιστικῆς θεώρησης ἢ χρήσης του.

5. Ἡ ἀποδοτικότερη λειτουργία αὐτοῦ τοῦ τρόπου συμμετοχῆς τῶν χαρισματικῶν μελῶν τῆς ἐνορίας ἀπαιτεῖ, ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεση, τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς ἐνορίας, ὄχι πληθωριστικοῦ τύπου, ὅσον ἀφορᾷ τὸν «*ἀριθμὸ*» τῶν ἐνοριτῶν, ὁ ὁποῖος μάλιστα στὶς μέρες μας αὐξάνει καρκινικά, κατὰ γεωμετρικὴ πρόοδο, καὶ τελικὰ διαβρώνει καταστροφικὰ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ κέντρο, ἀλλὰ μιᾶς ἐνορίας, μὲ ὅσο τὸ δυνατὸν ὀλιγάριθμο ποίμνιο, ὅπου ὁ ποιμένας γινώσκει τὰ σὰ καὶ γινώσκεται ὑπὸ τῶν σῶν, ἄλλωστε τὸ μικρὸ ποίμνιο, ἡδὴ ἀπὸ τοὺς

ἀποστολικούς χρόνους δὲν θεωρεῖται προβληματικό (Λουκ. ιβ', 22), ἀντίθετα μάλιστα βοηθᾶ στὴν ἐφαρμογὴ μιᾶς διακριτικῆς ποιμαντικῆς καὶ μιᾶς διαφοροποιημένης καὶ ἐξειδικευμένης ἀντιμετώπισης τῶν ποιμαντικῶν προβλημάτων, σήμερα μάλιστα, στὸν αἰώνα τῆς ἐξειδίκευσης τῶν εἰδικότητων.

6. Ἡ ἀξιοποίηση τοῦ ἀνθρώπινου δυναμικοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπινων πόρων, στὰ πλαίσια μιᾶς ἐνοριακῆς δραστηριότητας, χαρακτηρίζεται, ὡς γνωστόν, ἀπὸ τὸ στοιχείο τοῦ ἐθελοντισμοῦ. Ὁ ἐθελοντισμὸς ἀποτελεῖ τὸ οὐσιαστικὸ περιεχόμενο τῆς ποιμαντικῆς διακοινίας τῆς Ἐκκλησίας καὶ χαρακτηρίζει ἀπόλυτα ὁλόκληρη τὴν ἐνοριακὴ ζωὴ καὶ δράση, θὰ πρέπει ὁμως στὸ σημεῖο αὐτὸ νὰ κάνουμε τὴν ἐξῆς βασικὴ διευκρίνηση. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς ἐθελοντισμὸς, στὰ πλαίσια τῆς ἐνορίας, δὲν νοεῖται μόνο ὡς ἀτίμητη καὶ ἀζημίωτη προσφορὰ ἔργου ἀλλὰ κυρίως καὶ πρωτίστως ὡς ἐκδήλωση καὶ δράση ἀπροσωπώληπτης καὶ ἀνιδιοτελοῦς προσφορᾶς. Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἄλλωστε καὶ τὴν εἰδοποιὸ διαφορὰ τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ ὁποιοδήποτε ἄλλο προσφερόμενο κοινωνικὸ ἔργο ἄλλου φορέα.

Ἡ ἐθελοντικὴ αὐτὴ προσφορὰ, στὴ γλώσσα τῆς Ἐκκλησίας, ἐρμηνεύεται ὡς ἀγαπητικὴ ἔκσταση καὶ ἐκούσια θυσιαστικὴ προσφορὰ τῶν χαρισματικῶν μελῶν - φορέων, ἢ ὅποια χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὴν ὑπέρβαση κάθε μορφῆς φίλαυτης συμπεριφορᾶς καὶ εὐδαιμονισμοῦ, χρησιμοθηρικοῦ τύπου. Ὡς περιεχόμενό του ὁ ἐθελοντισμὸς αὐτὸς ἐμπεριέχει τὸ σεβασμὸ καὶ τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἄλλου, ὄχι ὑπὸ προϋποθέσεις, ἀλλὰ ἔτσι ὅπως εἶναι καὶ τελικὰ γι' αὐτὸ πὺν εἶναι.

Ἡ πολὺ σημαντικὴ αὐτὴ ἔννοια ἔχει καὶ κάποιες ποιμαντικὲς συνεπαγωγές, ὡς συνέπεια. Σημαίνει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία σέβεται τὴν ἐλευθερίαν ἀκόμα καὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, τὸν σέβεται κυρίως ὡς πρόσωπο, καὶ συγχρόνως καταπολεμεῖ τὴν αἰτία τῆς ἁμαρτωλότητάς του, παρέχουσα ἀπροσωπώληπτα κάθε δυνατότητα πρὸς μετάνοιαν, «οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον» (Ἰωάν. ιβ', 47). Ἐπίσης, χωρὶς νὰ δεσμεύεται ἀπὸ προκαταλήψεις ἢ νὰ δεσμεύει ἰδεοληπτικά,

διακηρύσσει, ὅτι «τὸν ἐρχόμενον πρὸς με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω» (Ἰωάν. στ', 37). Τέλος, ὁ σεβασμὸς στὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου ἀφήνει τελικὰ στὸ λήπτη τῆς δωρεᾶς τὴ δυνατότητα πρὸς ζωὴ ἢ πρὸς θάνατο, ἐνῶ ὁ ἴδιος ὁ ἁμαρτωλὸς καλεῖται νὰ γίνῃ «ἐν μετανοίᾳ» μέτοχος τῆς ταυτότητας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὄχι ὄργανό Της. Ἐὰν ἡ θέση αὐτὴ ἦχε παράξενα στὶς προκαταλήψεις κάποιων «καθαρῶν», τότε δίκαια καὶ ἡ φράση τοῦ Χριστοῦ, ὅτι «οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ» (Ματθ. κα', 31) ἀπετέλεσε αἰτία σκανδαλισμοῦ.

Τὸ θέμα τῆς εἰσήγησής μου εἶναι ἀνεξάντλητο. Στὴ σημερινὴ μου ὁμιλία μόνο μερικὲς πτυχές τοῦ θέματος προσπάθησα νὰ θίξω καὶ νὰ σκιαγραφήσω τὶς σημαντικότερες προκλήσεις πὺν ἐγείρει ἐνώπιόν μας τὸ ὄλο ζήτημα, χωρὶς νὰ ἐπεκταθῶ στὶς πρακτικὲς συνέπειες ἢ στὶς ἐξειδικευμένες ἐφαρμογές τῆς πολυδιάστατης συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν στὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας.

Ταπεινὰ φρονῶ, ὅτι ἂν ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ἀνταποκριθεῖ στὶς προκλήσεις τῆς ἐποχῆς καὶ ἀξιοποιήσῃ τὴ συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ τῆς στοιχείου, μὲ βάση καὶ πυξίδα τὶς ἀρχές τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησιολογίας, θὰ δικαιώσῃ τὴν ἀποστολὴ τῆς στὸ σύγχρονο κόσμον, χωρὶς νὰ διατρέχει τὸν κίνδυνον μιᾶς ἐκκοσμικευμένης ἀλλοτρίωσης.

Θεωρῶ ὅτι ἡ εἰσήγηση αὐτὴ ἀποτελεῖ μόνο μία ἀφορμὴ, ἐνῶ ἀπαιτεῖται ἀρκετὸς χρόνος καὶ πολυδιάστατος διάλογος γιὰ τὴν κατανόηση καὶ ὑλοποίηση πολλῶν ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα ζητήματα.

Σημειώσεις:

1. Μ. Βασιλείου, Ὁμιλία ΚΓ', PG 31, 596.
2. Μ. Βασιλείου, Ἐπιστολή 92, PG 32, 480B.
3. Ἰ. Ζηζιούλα, Μητροπολίτου Περγάμου, *Θεῖα Εὐχαριστία καὶ Ἐκκλησία*, ἐν Τῷ Μυστήριον τῆς Θεῖας Εὐχαριστίας. Πρακτικὰ Γ' Πανελληνίου Λειτουργικοῦ Συμποσίου Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων, 14-17 Ὀκτωβρίου 2001, Σταυρούπολις Θεσσαλονίκης, Ἀθήνα 2004, σελ. 36.
4. Β. Θερμοῦ, *Τὸ ξεχασμένο Μυστήριο*, Ἀθήνα 2003, σελ. 20.
5. Ἰγνατίου Ἀντιοχείας, *Πρὸς Σμυρναίους Η'*, 2.
6. Ἰ. Ζηζιούλα, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 38.

Περιπλανήσεις σέ δρόμους ποιμαντικής διακονίας

Βιοτεχνολογία καὶ Βιοηθική στὸν Ἡμερήσιο Ἀθηναϊκὸ Τύπο

Τοῦ Καθηγητοῦ Ἀλεξάνδρου Μ. Σταυροπούλου
καὶ συνεργατῶν του

Στὸ πλαίσιο «Εἰδικὰ Θέματα Ποιμαντικῆς Γάμου καὶ Οἰκογένειας II» μὲ ἀναφορὰ σέ «Θέματα Βιοτεχνολογίας καὶ Βιοηθικῆς» τοῦ χειμερινοῦ ἑξαμήνου 2003-2004 τοῦ Μ.Π.Σ. «Ποιμαντικὴ Θεολογία καὶ Ἀγωγή» τοῦ Τομέα Χριστιανικῆς Λατρείας Ἀγωγῆς καὶ Διαποιμάνσεως τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, οἱ μεταπτυχιακοὶ φοιτητές: Ἀνδρομάχη Γεωργιάδη, Ἐλευθερία Καλέργη, Ἀσημένια Κουρτεσάκη, π. Δημήτριος Μπέλεσης, Νεκτάριος Παπαδόπουλος, Παρασκευὴ Ρεντζῆ, Γεώργιος Σκλίας, Χρῆστος Στάϊκος, Εἰρήνη Τερέζη, Ἐμμανουὴλ Τζάλας, Κωνσταντῖνος Τσαμουρᾶς ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ καθηγητοῦ Ἀ.Μ. Σταυροπούλου καὶ σέ συνεργασία μὲ τὴν κα Ἀριάδνη Σαραντουλάκου, Μ. Th. Θεολογίας, συνέγραψαν ἔργασία μὲ τὸν γενικὸ τίτλο «Βιοτεχνολογία καὶ Βιοηθικὴ στὸν Ἡμερήσιο Ἀθηναϊκὸ Τύπο», ἐκτάσεως 173 σελίδων. Στὸ ἄρθρο μας αὐτὸ παρατίθενται τὰ τελικὰ συμπεράσματα τῆς ἔρευνας.

Γιὰ κάθε ἐπιστημονικὸ ἀντικείμενο ἢ θεωρία χωρὶς πρακτικὴ ἐφαρμογὴ ἀποτελεῖ ἔλλειψη, γι' αὐτὸ καὶ οἱ μεταπτυχιακοὶ φοιτητές ἀποφάσισαν ἐπὶ τοῦ συγκεκριμένου θέματος, ποὺ εἶναι καὶ τόσο ἐπικαιρο, ἐργαζόμενοι ἀτομικὰ καὶ ὁμαδικὰ νὰ κατευθύνουν τὰ πορίσματά τους στὴ δημιουργία μιᾶς φροντιστηριακῆς ἐργασίας πολιτικῆς ἐφαρμογῆς.

Τὰ ἐρευνητικὰ στάδια τῆς ἐργασίας ὑπῆρξαν: α) ἐρωτηματολόγιο, β) ἀναζήτηση

καὶ ἐπιλογή στοιχείων, γ) καταγραφή στοιχείων, δ) σύνθεση τελικῆς ἐργασίας καὶ σύνταξη ἐπιλογικοῦ συμπερασματικοῦ κειμένου μὲ πορίσματα ποὺ ἀποτυπώθηκαν καὶ σέ πίνακες, σχεδιαγράμματα καὶ γραφήματα.

Ἡ ἔρευνα ἐστιάζεται στὸν τύπο τῆς πρωτεύουσας (ἡμερήσιο καὶ κυριακάτικο) σέ ζητήματα βιοτεχνολογίας καὶ βιοηθικῆς. Χρονολογικὰ, ἀντιπροσωπευτικὸ δείγμα ὑπῆρξε τὸ διάστημα ἀπὸ 6 Νοεμβρίου 2003 ἕως καὶ 29 Ἰανουαρίου 2004. Ἡ συγκέντρωση καὶ ἀρχειοθέτηση τῶν ἀποκομμάτων ἔγινε ἀλφαβητικῶς, βάσει τῶν ἑξῆς κατηγοριῶν: Ἀμβλώσεις, βιοτεχνολογία, γενετική, εὐθανασία, κλωνοποίηση, μεταλλαγμένα τρόφιμα, Μεταμοσχεύσεις καὶ Τεχνητὴ Γονιμοποίηση.

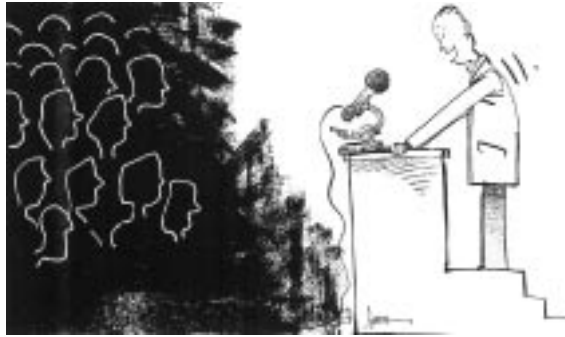
Ἡ διαπίστωση ὅτι σέ κάποια ἄρθρα γίνεται ἀπλή φωτογράφιση τῶν γεγονότων, ἐνῶ σέ μερικὰ ἄλλα ἐμφιλοχωρεῖ καὶ τὸ προσωπικὸ στοιχεῖο μὲ ἠθικὸ προβληματισμὸ καὶ διλήμματα, γεννᾷ εὐλογο τὸ ἐρώτημα κατὰ πόσον ἢ πληροφόρηση τῆς κοινῆς γνώμης εἶναι καθ' ὅλα γνήσια καὶ αὐθεντικὴ ἢ γίνεται μὲ τρόπο ἐλλιπὴ καὶ ἴσως κατευθυνόμενο. Δὲν πρέπει μάλιστα νὰ παραθεωρεῖται ὁ κίνδυνος τῆς παραπληροφόρησης ἢ παραποίησης καὶ παρερμηνείας τῆς πραγματικότητας. Τὸ προσωπικὸ σχόλιο τοῦ δημοσιογράφου ἐπηρεάζει τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ στὸ ὅποιο ἀπευθύνεται καὶ ἴσως δὲν ἀφήνει

πολλά περιθώρια αντίδρασης και κριτικής στάσης στα γραφόμενα.

Έδω ακριβώς έγκειται και το γενικότερο ζήτημα της δυνατότητας τοποθέτησης του μέσου Έλληνα σε όλα τα σχετικά ζητήματα που προβάλλονται κατά καιρούς τόσο από τον τύπο όσο και από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας. Σε όρισμένες περιπτώσεις άλλωστε διαφαίνεται μια επίμονη και διαρκής ένασχοληση των δημοσιογράφων με κάποιο συγκεκριμένο θέμα που

οφείλεται στο συνδυασμό ποικίλων λόγων που διαδραματίζονται στο συγκεκριμένο χώρο και το καθιστούν επίκαιρο αλλά συχνά χρόνως και προσοδofόρο από πλευράς πωλήσεων των φύλλων της εφημερίδας ή και διαφημιστικό για τυχόν οικονομικά συμφέροντα που κρύβονται πίσω από αυτό έννοείται το θέμα.

Θετικό και έλπιδοφόρο σημείο της έρευνας υπήρξε η γραπτή τοποθέτηση έγκριτων επιστημόνων (γιατρών, βιολόγων, γενετιστών, εκπροσώπων της επιστήμης του ανθρώπου) που διασφαλίζει την αξιοπιστία των κειμένων και την έμπεριστατωμένη ενημέρωση του αναγνωστικού κοινού, παρ' ότι μερικές φορές με κάποιους σχολιασμούς τους δίνουν κατευθυντήριες γραμμές που γεννούν έρωτηματικά. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί και σειρά άρθρων επί των συγκεκριμένων θεμάτων από δημοσιογράφους χωρίς εξειδικευμένες γνώσεις. Μεταφέρουν πληροφορίες που οι ίδιοι έχουν λάβει. Το πράγμα όμως μπορεί να καταστεί «επικίνδυνο», από τη στιγμή που τα άρθρα τους έμπεριέχουν προσωπικό σχολιασμό στο καθαρά ενημερωτικό περιεχόμενό τους και μπορούν να οδηγήσουν σε έσφαλμένα συμπεράσματα.

Είναι αναγκαία ή ενημέρωση και ή αμφίδρομη επικοινωνία των ειδικών επιστημόνων και του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου ως διαδικασία συναίνεσης. («Le Figaro», 26 Μαρτίου 2004, σ. 14.)

Άξίζει επίσης να αναφερθεί ή περιορισμένη έως ελάχιστη παρουσία των θέσεων της Όρθοδόξου Έκκλησίας επί των συγκεκριμένων θεμάτων κάτι που πρέπει να γίνει αντικείμενο προβληματισμού τόσο του «χριστιανού» αναγνώστη όσο και της ίδιας της επίσημης Έκκλησίας της Ελλάδος. Δεν πρέπει, όμως, να παραθεωρείται ή διαπίστωση ότι οι απόψεις της Έκκλησίας ένυπάρχουν και εκφράζονται μέσα από τα διάφορα βιοθητικά διλήμματα-προβληματισμούς των

συγκεκριμένων άρθρων.

Γεννώνται έρωτήματα του τύπου: υπάρχει άδιαφορία επί της ουσίας των θέσεων της Έκκλησίας ή θεωρείται δεδομένο ότι ή Έκκλησία είναι παραδοσιακή, παρωχημένη και δεν συμβαδίζει κατά συνέπεια με τις σύγχρονες εξελίξεις-απαιτήσεις της βιοτεχνολογικής ανάπτυ-

ξης, όποτε και αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα, αν όχι τροχοπέδη στο σύγχρονο κόσμο; Μήπως, όμως έτσι θυσιάζονται στο βωμό της τεχνολογικής εξέλιξης οι άνθρωπινες αξίες και φιμώνεται ή ανθρώπινη αξιοπρέπεια;

Ευτυχώς υπάρχουν πάντοτε «φωνές έν τη έρήμω...». Η μη έπαρκής παρουσίαση των θέσεων της Έκκλησίας δεν σημαίνει ότι ή Έκκλησία δεν έχει λόγο! Έχει καταγράψει και κατοχυρώσει τις απόψεις της. Ο Όρθόδοξος Έκκλησιαστικός Τύπος έχει παρουσιάσει πλούσιο υλικό την τελευταία πενταετία (βλ. Άναφορές θεολογικού και έκκλησιαστικού τύπου σε θέματα βιοηθικής, Ά.Μ. Σταυροπούλου με συνεργασία Άριάδνης Σαραντουλάκου, Νοέμβριος 2003 – Υπ. Άνάπτυξης, Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας) και καθιστά σαφή τη θέση του.

Ός συνέπεια της έρευνας προτείνουμε να

ἀναληφθεὶ μιὰ ἐπισταμένη θεολογικὴ ἀνάγνωση τῆς βιολογικῆς ἐπανάστασης, δηλαδή μιὰ βαθύτερη κατανόηση τῆς νέας γνώσης (βιοτεχνολογίας) με βάση τις προϋποθέσεις καὶ τὰ κριτήρια ποὺ προσφέρει ἡ Θεολογία. Ὁ Axel Kahn ὑποστηρίζει ὅτι «τὰ γονίδια δὲν καθορίζουν τὸν ἄνθρωπο». Ἡ γνώση τῶν ὁρίων εἶναι σωτήρια, γιατί βοηθάει τὸν ἄνθρωπο νὰ διακρίνει μεταξὺ ἐπιθυμίας καὶ πραγματικότητας, γνώσεως καὶ ψευδοῦς γνώσεως. Ἡ γνώση ποὺ προσανατολίζεται στὴν ψευδαίσθηση τῆς αὐτάρκειας καὶ τῆς αὐτονομίας γίνεται ἐπικίνδυνη (παρακοὴ πρωτοπλάστων, πύργος Βαβέλ). Γνώση ὅμως ὀρθὰ ἱεραρχημένη βρίσκεται στὴ γραμμὴ ποὺ ἡ βουλή τοῦ Θεοῦ χάραξε γιὰ τὴν ἄσκηση τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀνθρώπου (βλ. Ἄ. Μ. Σταυροπούλου, *Μιὰ θεολογικὴ ἀνάγνωση τῆς βιολογικῆς «ἐπανάστασης»*, περ. Ἐφημέριος, Ἀπρίλιος 2001).

Σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια τῶν ἀνθρωπίνων δυνατοτήτων κινοῦνται καὶ οἱ Ἐπιτροπές Βιοηθικῆς σὲ ἐθνικὸ ἢ καὶ διεθνὲς ἐπίπεδο με στόχο τὴν χάραξη κατευθύνσεων γιὰ τὴν ἀπάντηση ἐγειρομένων ἐρωτημάτων καὶ τὴν ἐπίλυση συγκεκριμένων πρακτικῶν αἰτημάτων, ὥστε νὰ μὴν ἀφήνονται μόνο στὴν καλὴ πίστη καὶ τὴν ἀγαθὴ διάθεση τῶν ἐρευνητῶν καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Εὐρωπαϊκὴ Ὁμάδα Ἠθικῆς τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῶν νέων Τεχνολογιῶν (1998), σὲ ἐθνικὸ ἐπίπεδο λειτουργοῦν ἀρκετὲς Ἐπιτροπές Βιοηθικῆς, ὅπως τοῦ Ὑπουργείου Ἀνάπτυξης (1997), τοῦ Ὑπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας καὶ Δημοσίων ἔργων (2001), τοῦ Ὑπουργείου Ὑγείας καὶ Πρόνοιας, ἡ Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ Βιοηθικῆς, ποὺ μαζὶ με τὴν Ἐθνικὴ Ἐπιτροπὴ γιὰ τὰ Δικαιώματα τοῦ Ἀνθρώπου ὑπάγεται ἀπευθείας στὸν πρωθυπουργὸ καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ ἑλληνικὸ κράτος ἀνταποκρίνεται στὴ σύμβαση γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῆς ἀξιοπρέπειας τοῦ ἀνθρώπου σὲ σχέση με τὶς ἐφαρμογὲς τῆς Ἰατρικῆς καὶ τῆς Βιολογίας ποὺ ὑπέγραψαν τὰ κράτη-μέλη τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης στὶς 4

Ἀπριλίου 1997 στὸ Ὄβιέδο τῆς Ἀστουρίας (βλ. Ἄ. Μ. Σταυροπούλου, *Βιοτεχνολογία καὶ Βιοηθικὴ*, περ. Ἐφημέριος, 15-10-1998 καὶ 15-11-1998).*

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1998 με τὶς εὐλογίες τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου ἔχει συστήσει Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπὶ τῆς Βιοηθικῆς ὑπὸ τὴν προεδρία τοῦ Ἀρχιμανδρίτου κ. Νικολάου Χατζηνικολάου (νῦν Μητροπολίτου Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς)· συγχρόνως λειτουργεῖ Συνεδριακὸ Κέντρο Βιοηθικῆς στὸ Μετόχι τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σίμωνος Πέτρας Ἀγ. Ὁρους στὸν Βύρωνα· τέλος, στὴν ἱστοσελίδα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (<http://www.ecclesia.gr>) ὑπάρχει πλούσιο βιβλιογραφικὸ ὕλικο ποὺ παραπέμπει σὲ σχετικὰ θέματα.

Οἱ μεταπτυχιακοὶ φοιτητὲς τοῦ συγκεκριμένου Μεταπτυχιακοῦ Προγράμματος Σπουδῶν συνειδητοποίησαν ὅτι δὲν πρέπει νὰ μένουν ἀδρανεῖς ἀπέναντι στὶς προκλήσεις καὶ προσκλήσεις τῆς βιοϊατρικῆς τεχνολογίας· δὲν πρέπει νὰ εἶναι ἀπαθεῖς θεατὲς τῶν ἐξελίξεων. Πέρα ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ καὶ ἐρευνητικὴ ἀξία τοῦ κάθε πράγματος πρέπει νὰ βρίσκονται σὲ συνεχὴ ἐργήγορη, νὰ παρεμβαίνουν καὶ νὰ προλαβαίνουν καθ' ὅσον ἡ Θεολογία δὲν «προφητεύει» μόνο τὰ μέλλοντα ἀλλὰ «διαβάξει» καὶ τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν, «ἀναγινώσκει καὶ γινώσκει» (Πράξεις 8,30).

* Τὰ κείμενα στὰ ὁποῖα ἀναφερόμαστε βρίσκονται ἐπίσης στὶς διδακτικὲς σημειώσεις τοῦ Καθηγητοῦ Ἄ. Μ. Σταυροπούλου. *Ποιμαντικὴ Γάμος, Οἰκογενείας καὶ Ἰσότητας τῶν δύο φύλων*, Ἀθήνα 2004 καὶ στὶς σ. 435-470, 275-282 καὶ 283-292.

Σχεδιάσμα κατηχήσεως για ένήλικες

Το μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος

«Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα»

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

α) Τὸ Μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδος

Πιστεύουμε σὲ ἓνα Θεό, πὺ εἶναι ὁμως ταυτόχρονα τρία πρόσωπα: Πατέρας, Υἱὸς καὶ Ἅγιον Πνεῦμα. Ὁ Θεὸς μας δὲν εἶναι μιὰ ἀτομικὴ οὐσία. Εἶναι Τριάδα Ὑποστάσεων μὲ μιὰ Οὐσία, μιὰ Θέληση καὶ μιὰ Ἐνέργεια. Ἐνα Θεὸν πιστεύουμε ἢ ὅπως λέγει ὁ ἱερός Δαμασκηνός: «*μίαν θεότητα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν ἀσυγχύτως ἠνωμέναις καὶ ἀδιαστάτως διαιρουμέναις*». Ἡ λογικὴ κατεργασία τοῦ Μυστηρίου τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι ἀδύνατη. Ξεύρουμε γι' αὐτὸ ὅ,τι μᾶς ἔχει ἀποκαλυφθεῖ. Καὶ αὐτὸ προσπαθοῦμε νὰ ἀξιοποιήσουμε μὲ τὸ στοχασμὸ μας, τὸν ἀδύναμο καὶ ἀσθενικό. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ V. Lossky θὰ πεῖ ὅτι τὸ τριαδικὸ πρόβλημα βρίσκεται ἐμπρός μας σὰν «*ἓνας σταυρὸς γιὰ τοὺς τρόπους τῆς ἀνθρώπινης σκέψης*». Χρειαζεται μιὰ εἰδικὴ μέθοδος γιὰ νὰ προσεγγίσουμε αὐτὸ τὸ Μυστήριον. Καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ μετάνοια, δηλ. ἡ ἀλλαγὴ τοῦ νοῦ μας πὺ πρέπει ἀπὸ ἀνθρωποκεντρικὸς νὰ γίνῃ θεοανθρώπινος ἀκολουθώντας στὰ ἴχνη τοῦ Κυρίου μας.

β) Μαρτυρίες ἀπὸ τὴν Π.Δ.

Ὅ,τι γνωρίζουμε γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ. Ἦδη στὴν Π. Διαθήκη ἔχουμε τὶς πρώτες γραπτὲς μαρτυρίες γιὰ τὴν πολλαπλότητα τοῦ Θεοῦ. Στὴ *Γένεση* ἀκόμη, ἡ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ἐκφράζεται ὡς βούληση περισσοτέρων προσώπων: «*Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν*». Δὲν εἶναι τώρα μόνος ὁ Θεὸς δημιουργός πὺ «*εἶπε καὶ ἐγενήθησαν*» ὅλα τὰ τῆς κτιστῆς πλάσεως. Τὸν ἄνθρωπο τὸν δημιουργοῦν αὐτοὶ πὺ χρησιμοποιοῦν πληθυντικὸ ἀριθμὸ, πὺ δὲν εἶναι βέβαια πληθυντικὸς τῆς μεγαλοπρεπείας, ἀλλὰ τῆς ὄντολογικῆς πραγματικότητος. Οὐτε εἶναι χωρὶς σημασία τὸ ὅτι στὰ ἑβραϊκὰ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ εἶναι *Ἐλωχίμ*, διατυπωμένο σὲ πληθυντικὸ ἀριθμὸ. Τὸν ἴδιο πληθυντικὸ χρησιμοποιεῖ ἡ Γραφή καὶ γιὰ τὴν σύγχυση τῶν γλωσσῶν στὴν Βαβέλ: «*Δεῦτε καταβάντες συγχέωμεν τὰς γλώσσας αὐτῶν*». Καὶ ὅταν ὁ Ἀβραάμ συναντᾷ στὴν δρῦν τοῦ Μαβρῆ τοὺς τρεῖς ἄνδρες, τοὺς προσφωνεῖ σὰν

νά ἦσαν ἕνας. «Καὶ προσέδραμεν εἰς συνάντησιν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπε· εἰ ἄρα εὗρον χάριν ἐναντίον σου...» (Γέν. 18, 3).

γ) Καὶ ἀπὸ τὴν Κ.Δ.

Αὐτὰ ὅμως πού στο χῶρο τῆς Π. Διαθήκης εἶναι ἀπλές προτυπώσεις, σκιές καὶ εἰκονίσματα, γίνονται στο χῶρο τῆς Κ. Διαθήκης σαφείς καταγραφές καὶ ἐμφανίσεις, πού βεβαιώνουν ὄχι ἀπλῶς τὴ συλλογικότητα τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἀλλὰ καὶ τὴν τριαδικότητά των, εἰδικά. Θά μνημονεύσωμε ἐδῶ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ χωρία πού πιστοποιοῦν τὴν τριαδικότητα τῶν προσώπων. Στὴ Βάπτισις τοῦ Κυρίου ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ Πατέρα πού μαρτυρεῖ τὴν υἰότητα τοῦ Χριστοῦ: «Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός». Καὶ τὸ Πνεῦμα σάν περιστέρι ἐμφανίζεται κι αὐτό. Στὴ Θεία Μεταμόρφωση ἔχουμε ἐκ νέου τὴν ἐμφάνιση τοῦ Θεοῦ Πατέρα πού μιλάει γιὰ τὸν Υἱό Του, ὅπως καὶ στὴ Βάπτισις. Καὶ στο τέλος τῆς ἐπίγειας ζωῆς του ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στέλλει τοὺς Μαθητές Του νὰ εὐαγγελιστοῦν τὸν κόσμον «βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα» ὅσα ἐκεῖνος τοὺς ἐδίδαξε. Ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ τὴ σαφὴ τούτη μαρτυρία περὶ τῶν τριῶν προσώπων τῆς θεότητος; Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἐπιμαρτυρεῖ ὅτι «τρεις εἰσὶν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ» καὶ ὁ Ἄπ. Παῦλος εὐλογεῖ τοὺς χριστιανοὺς τριαδολογικά: «Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς καὶ ἡ κοινωνία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶη μετὰ πάντων ὑμῶν».

δ) Ἡ σχέση μετὰ τῶν προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος

Ἄν ὅμως ἡ βεβαιότητά μας γιὰ τὰ τρία πρόσωπα τῆς θεότητος εἶναι ἀπόλυτη καὶ ἀκλόνητη, δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο γιὰ τὴ σχέ-

ση πού ὑπάρχει ἀνάμεσά τους. Ἀπὸ ἐνωρὶς ἐμφανίσθηκαν στὸν ἱστορικὸ ὀρίζοντα τῆς Ἐκκλησίας αἰρετικοὶ πού ἀμφισβήτησαν τὴν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας σχετικὰ καὶ διετύπωσαν ἄλλες δόξες διαφορητικές, πράγμα πού ἀνάγκασε τὴν Ἐκκλησία νὰ συστηματοποιήσῃ τὴν περὶ Τριάδος διδασκαλία της καὶ νὰ τὴν διατυπώσῃ μὲ σαφήνεια καὶ καθαρότητα. Ἔτσι πιστεύουμε, μαζὶ μὲ τὴν Ἁγία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας, ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι τρία μὲν πρόσωπα ἢ τρεῖς ὑποστάσεις, ἀλλ' ὅτι αὐτὸ δὲν σημαίνει πὼς εἶναι τρεῖς θεοὶ χωριστοί, ἀνεξάρτητοι καὶ αὐτόνομοι, οὔτε ὅτι ἔχουν τρεῖς οὐσίες, τρεῖς θελήσεις καὶ τρεῖς ἐνέργειες. Τὰ πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι μὲν χωριστὰ ἀλλὰ ταυτόχρονα εἶναι καὶ ἐνωμένα μετὰξύ τους. Δὲν νοεῖται τὸ ἕνα χωρὶς τὸ ἄλλο, ἔχουν μίαν δύναμη, μίαν οὐσία, μίαν ἐνέργεια, μίαν θέληση, ἔχουν κοινωνία μετὰξύ τους, πού εἶναι πρότυπο γιὰ τὴ δική μας κοινωνία, ἔχουν χωριστὴ ὄντοτητα τὸ καθένα καὶ παρὰ ταῦτα ἐνότητα καὶ κοινότητα.

Προσέξατε αὐτὲς τὶς ἀλήθειες στὴν Κ. Διαθήκη. Ὁ Κύριος ἔχει συνείδηση ὅτι εἶναι κάτι ξεχωριστὸ ἀπὸ τὸν Πατέρα του. Ἦλθε στὸν κόσμον «ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Πατρὸς», μὲ σκοπὸ νὰ «ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς», νὰ φανερώσῃ «τὸ ὄνομα Του τοῖς ἀνθρώποις». Ἐπὶ δὲ τοῦ Σταυροῦ παραδίδει στὰ χέρια τοῦ Πατέρα τὴν ψυχὴ του. Καὶ ὅμως ὁ ἴδιος Κύριος λέγει: «Ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐσμέν» καὶ «πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμὰ ἐστι». Καὶ θέλω ὅλοι νὰ εἶναι ἕνα «καθὼς καὶ ἡμεῖς ἐν ἐσμέν». Τὰ χάνει κανεὶς ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐκ πρώτης ὄψεως ἀντινομία. Πὼς εἶναι δυνατὸν δύο ὄντολογικὰ ξεχωριστὰ πρόσωπα νὰ εἶναι ταυτόχρονα καὶ ἐνωμένα εἰς ἕνα; Μὲ τὴν ἴδια σαφήνεια διαστέλλει ὁ Χριστὸς τὸν ἑαυτό του καὶ ἀπὸ τὸν Παράκλητο, δηλ. τὸ Ἅγιον Πνεῦμα στὸν κόσμον, ὅταν ὁ ἴδιος ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ ὅταν ἔλθῃ ὁ Παράκλητος αὐτὸς θά ὀδηγήσῃ τοὺς ἀνθρώπους στὴν ἀλήθεια.

Ἄλλα καὶ πάλι αὐτὸς ὁ Παράκλητος δὲν θὰ μπορεῖ ἀφ' ἑαυτοῦ του νὰ λέγει τίποτε, «οὐ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ» καὶ «ἐκ τοῦ ἑμοῦ λήψεται καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν».

Τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος εἶναι μὲν τρία, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνεξάρτητα μεταξύ τους. Δὲν ὑπάρχουν τὸ καθένα γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἔχουν ἐνότητα ζωῆς, θελήματος, ἐνέργειας. Καὶ μιὰ ἰδιαίτερη σχέση συνδέει μεταξύ των τὰ τρία αὐτὰ πρόσωπα. Ἔτσι, ὁ Πατὴρ εἶναι ἀγέννητος, ὁ ἴδιος γεννᾷ ὅμως τὸν Υἱὸν ἀχρόνως. Ὁ Υἱὸς γεννᾶται ἐκ τοῦ Πατρὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἀπὸ τὸν Πατέρα διὰ τοῦ Υἱοῦ. Καὶ τὰ τρία πρόσωπα ἔχουν τὴν θεότητα σὲ ὅλη της τὴν ἔκταση. Γι' αὐτὸ ὁμολογοῦμε στὸ «Σύμβολο τῆς Πίστεως» ὅτι ὁ Υἱὸς εἶναι ὁμοούσιος μὲ τὸν Πατέρα, δηλ. ἴσος, εἶναι Θεὸς ὅπως εἶναι ὁ Πατέρας. Τὸ ἴδιο εἶπαν οἱ Πατέρες καὶ γιὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐπομένως, μὲ τὸ νὰ εἶναι πρόσωπα ὁ Πατέρας, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα σημαίνεται ἡ ξεχωριστὴ ὑπαρκτικὴ ὄντοτητα τοῦ καθενὸς καὶ μὲ τὸ νὰ εἶναι ὁμοούσια τὰ πρόσωπα αὐτὰ σημαίνεται ἡ ἐνότητά των. Δὲν ὑπάρχει παρόμοιο πρότυπο ἄλλοῦ. Ὅταν π.χ. ἔχουμε ἐμπρὸς μας τὸν Νίκο, τὸν Γιάννη καὶ τὸν Ἀντώνη, καὶ οἱ τρεῖς τους εἶναι τῆς ἴδιας οὐσίας, δηλ. ἀνθρωποὶ, ἀλλὰ ἔχουν ξεχωριστὴ θέληση, ξεχωριστὴ σκέψη, ξεχωριστὴ ἐνέργεια. Εἶναι τρεῖς ἄνδρες καὶ ὄχι ἕνας. Στὴν περίπτωση ὅμως τῶν τριῶν προσώπων τῆς Ἁγ. Τριάδος δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο. Ἐκεῖ ὑπάρχουν τρία πρόσωπα, ἀλλὰ μὲ μιὰ οὐσία καὶ θέληση καὶ ἐνέργεια. Κανεὶς ἀπὸ τοὺς τρεῖς δὲν ἐνεργεῖ ποτέ χωριστά, χωρὶς τοὺς ἄλλους δύο. Δὲν εἶναι τρεῖς θεοί, ἀλλὰ ἕνας. Στὴ ζωὴ αὐτὴ ἕνας πατέρας καὶ ἕνας γιὸς ἔχουν διαφορά στὴν ἡλικία. Ὁ πατέρας εἶναι μεγαλύτερος στὴν ἡλικία ἀπὸ τὸ γιὸ του. Δὲν συμβαίνει τὸ ἴδιο μὲ τὸν Θεὸ Πατέρα καὶ τὸ Χριστό. Γιὰ τὸ Χριστὸ πιστεύουμε ὅτι «δὲν ὑπῆρξε χρόνος πού δὲν ὑφίστατο». Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Καὶ τὰ τρία πρόσωπα εἶναι τὸ καθένα πλήρης καὶ τέλειος Θε-

ός. Κανεὶς δὲν ἔχει περισσότερη θεότητα ἢ λιγότερη θεότητα ἀπὸ τὸν ἄλλο. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρόκληση τοῦ παραδόξου, γιὰ τὴν ὁποία μιλάει ὁ θεολόγος Γρηγόριος. Στὸ θέμα αὐτὸ ἡ λογικὴ ὑποχωρεῖ, γι' αὐτὸ μιλάμε γιὰ τὸ Μυστήριον. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐξηγήσει. Οἱ ἀπόπειρες πού ἔκαναν οἱ Πατέρες διὰ τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἦταν νὰ ἐρμηνεύσουν, ἀλλὰ νὰ διατυπώσουν ἀπλῶς τὴν ἀλήθεια τοῦ τριαδικοῦ δόγματος. Καὶ ἔμειναν μέχρις ἐκεῖ.

ε) Ὁ Θεὸς ὡς Πατέρας

Ὁ Θεὸς στὸν ὁποῖο πιστεύω εἶναι ἕνας, ὄχι πολλοί. Ὁ Χριστιανισμὸς ἀνῆκει στὶς μονοθεϊστικὲς θρησκείες. Ἡ τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ δὲν θίγει τὴν μονοθεΐα. Γιατὶ στὴν Ἁγία Τριάδα ἔχουμε τρία μὲν πρόσωπα καὶ ὑποστάσεις, ἀλλὰ ἕνα Θεόν. Ὁ Θεὸς αὐτὸς εἶναι καὶ Πατὴρ. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἔχει μαζί μας κι ἔχουμε μαζί του συγγένεια. Εἴμαστε παιδιά Του, ὄχι φυσικά, ἀλλὰ κατὰ χάριν, δηλ. ἐξ υἰοθεσίας. Ὁ Πατέρας μας Θεὸς λόγῳ αὐτῆς του τῆς ιδιότητος μᾶς προστατεύει, μᾶς συντηρεῖ, ἐνδιαφέρεται γιὰ μᾶς, ζοῦμε κάτω ἀπὸ τὸ στοργικὸ βλέμμα Του, μᾶς κατευθύνει ἡ ἀγαθὴ πρόνοιά Του. Δὲν εἶναι ξένος ἢ ἀπόμακρος. Εἶναι κοντὰ μας προστατευτικά. Ὡς Πατέρας ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτεται καὶ ὡς ἀγάπη καὶ ὡς προστασία καὶ ὡς εἰρήνη. Ἡ αἴσθησις πού ἔχουμε οἱ ἀνθρωποὶ εἶναι ὅτι δὲν εἴμαστε ξεχασμένοι πάνω στὴ γῆ, ὅτι ἔχουμε ἰσχυρὴ προστασία, ὅτι ἡ κοινωνία μας μὲ τὸν οὐράνιο Πατέρα μας εἶναι πηγὴ δυνάμεως, ἐλπίδας, χαρᾶς.

Ε π ι κ α ι ρ ό τ η τ α

Ἡμερίδα γιὰ τὴν Γλωσσικὴ Ἀγωγή τῶν νέων Κληρικῶν

Ἡμερίδα με θέμα: «Γλωσσικὴ Ἀγωγή καὶ νέοι Κληρικοί» πραγματοποιήθηκε τὸ ἀπόγευμα τῆς 3ης Ἰουνίου τ.ἔ. στὴν αἴθουσα τοῦ Μεγάλου Συνοδικοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Φορεῖς διοργανώσεως ἦταν ἡ Εἰδικὴ Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Πολιτιστικῆς Ταυτότητος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὁποίας προεδρεύει ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ κ. Ἰγνατίος. Ἡ Ἡμερίδα εἶχε ὡς σκοπὸ νὰ διερευνήσῃ μεθόδους ἀντιμετωπίσεως τῶν προβλημάτων πὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ κληρικοὶ τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ κυρίως οἱ νέοι ὅσον ἀφορᾷ στὴν κατανόηση καὶ ὀρθὴ ἀνάγνωση τῶν Ἀγιογραφικῶν ἀναγνωσμάτων καὶ τῶν εὐχῶν τῆς θείας Λατρείας. Πρόκειται γιὰ ἓνα πρόβλημα πὺ γίνεται αἰσθητὸ κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ μονοτονικοῦ συστήματος στὴ νεοελληνικὴ γραφὴ.

Τὴν Ἡμερίδα παρακολούθησαν 80 κληρικοὶ ἀπὸ τὶς Μητροπόλεις τοῦ Λεκανοπεδίου Ἀττικῆς καὶ ἀπὸ ὅμορες Μητροπόλεις. Προβλέπεται δὲ νὰ διοργανωθοῦν ἀντίστοιχες Ἡμερίδες σὲ περιφερειακὸ ἐπίπεδο στὴν ὑπόλοιπὴ Ἑλλάδα. Μετὰ τὸν χαιρετισμὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος καὶ Ἄλμυροῦ κ. Ἰγνατίου τὸν λόγο ἔλαβαν κατὰ σειράν: ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος. Ὁ κ. Σαράντος Καργάκος, φιλόλογος-συγγραφεὺς. Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Γανωτῆς, φιλόλογος-συγγραφεὺς, τιμηθεὶς προσφάτως μετὰ τὸ παράσημο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὁ πρωτοπρεσβύτερος Γεώργιος Δορμπαράκης, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Πειραιῶς, φιλόλογος-θεολόγος. Ἐπακολούθησε συζήτηση καὶ κατεγράφησαν πρὸς περαιτέρω ἐπεξεργασίαν οἱ προτάσεις τῶν συμμετασχόντων κληρικῶν.

Τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ὁμιλίας τοῦ Μακαριωτάτου

- Στὴν ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας τοῦ ὁ Μακαριώτατος τόνισε τὸ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον καὶ τὴν ἀγωνία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ ἰδιοῦ προσωπικῶς γιὰ τὴν γλωσσικὴ ἀγωγή τῶν κληρικῶν.

- Ἐν συνεχείᾳ ἐπεσήμανε τὸ πρόβλημα πὺ ἀντιμετωπίζουν πολλοὶ νέοι κληρικοὶ, συνεπέια τῶν ἐκπαιδευτικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ τῆς ὑποβαθμίσεως τοῦ μαθήματος τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν.

- Ἐξήγησε ὅτι ὅταν ἦταν Μητροπολίτης Δημητριάδος εἶχε προβληματισθεῖ μήπως πρέπει τὰ Ἱερὰ Ἀναγνώσματα νὰ διαβάζονται ἐντὸς τοῦ Ναοῦ μεταφρασμένα, κατενόησε, ὅμως, γρήγορα τὸ σφάλμα του, διότι μόνον τὸ πρωτότυπο κείμενο εἶναι θεόπνευστο. Ἄλλωστε μετὰ τὴν μετάφραση χάνεται καὶ τὸ ὕφος τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων.

- Χαρακτήρισε τὸ μονοτονικὸ ὡς ἐγκλημα κατὰ τῆς γλώσσας μας καὶ ἀνέγνωσε τὰ πορίσματα ψυχιατρικῆς ἐρεῦνης, ἡ ὁποία διενεργήθηκε μετὰξὺ μαθητῶν τοῦ Δημοτικοῦ καὶ ἡ ὁποία καταδεικνύει ὅτι ἡ μόνη λύση γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῆς δυσλεξίας εἶναι ἡ διδασκαλία τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ τοῦ πολυτονικοῦ συστήματος.

- Ὑπενθύμισε, τέλος, ὅτι ὅλοι οἱ λαοὶ πὺ σέβονται τὴν Ἱστορία καὶ τὴν Παράδοσή τους ἀρνῆθηκαν κατὰ καιροὺς τὶς ἀλλοιώσεις στὸ ἀλφάβητο καὶ στὸν τρόπο γραφῆς. Καὶ ζήτησε ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς νὰ περιφρουρήσουν τὴν Ἑνιαία Ἑλληνικὴ Γλῶσσα καὶ νὰ τὴν μεταδώσουν στοὺς πιστοὺς μέσῳ τῆς ὀρθῆς ἐκφορᾶς τοῦ Λειτουργικοῦ λόγου.

Ἀπόσπασμα Εἰσηγήσεως τοῦ κ. Σαράντου Ἰ. Καργάκου

«Τὸ γλωσσικὸ πρόβλημα στὴ γενικώτερη
διάστασή του»

«Ἡ ἑλληνικότητα πάει στὶς μέρες μας νὰ γίνεи εὐφημισμός. Ζοῦμε μιὰ πολιτικὴ γλωσσοκτονίας, ἀφοῦ πιά στὸ θέμα τῆς γλώσσας δὲν περνᾷ ἡ λογικὴ τῆς παιδείας, ἀλλὰ τοῦ φθηνοῦ ἐμπορικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ ἐξευτελιστικοῦ τουριστικοῦ συμφέροντος. Ἡ τουριστικὴ πολιτικὴ ὑποσκέλισε τὴν ἐκπαιδευτικὴ. Στὰ νησιὰ καὶ σὲ ἄλλες τουριστικὲς περιοχὲς οἱ ξενόφερτοι ἤχοι ἔχουν ἐξαλείψει τοὺς τοπικοὺς φωνητικοὺς χρωματισμούς. Δὲν ὑπάρχει τὸ παλιὸ γλωσσικὸ ἠχώχρωμα, ὁ ἀπεφθός ἑλληνικὸς λόγος. Ὁ ἄλλοτε ἀγρότης, ψαρᾶς ἢ κτηνοτρόφος καὶ σήμερα πωλητὴς τουριστικῶν εἰδῶν ἢ τουριστικῶν ὑπηρεσιῶν χρησιμοποιοῦν ἓνα κομβολογί λέξεων, πού μέσα σ' αὐτὲς οἱ λίγες ἑλληνικὲς ἀρχίζουν νὰ ἀποτελοῦν παραφωνία. “Ἀκόμα καὶ ὁ μόρτης γίνεται Εὐρωπαϊὸς μόρτης”, εἶχε γράψει πρὸ ἐτῶν ὁ μακαριστὸς Φώτης Κόντογλου. Τὰ διαβόητα “καμάκια” εἶναι ἓνα τυπικὸ δείγμα τῆς μετεξέλιξης αὐτῆς. Ἡ σύγχρονη νεολαία ὀμιλεῖ μιὰ “τρέχουσα” ἑλληνικὴ πού ἀποτελεῖ ἀντιγραφή τῆς ρυπαρολογίας αὐτῆς.

Κάθε ἄνθρωπος στοχαστικός, πού πονᾷ γιὰ τὸν τόπο αὐτό, διαπιστώνει πὼς εἴμαστε ὡς λαὸς γλωσσικὰ αἰωρούμενοι καὶ πνευματικὰ ἀκυρούμενοι. Ψάχνουμε στὸ ξένο λεκτικὸ ὄπλοστάσιό μας, γιὰ νὰ βροῦμε μιὰ λέξη, μιὰ φράση γιὰ νὰ ἐκφραστοῦμε. Ὁ χαιρετισμὸς –ἐκφραση ἐγκαρδιότητος– γίνεται δῆθεν πιὸ ἐγκάρδιος, ὅταν φορέσει ξενικὸ ἔνδυμα. Ἡ ἐκφραση λύπης ἢ συνώμης, γίνεται πιὸ “λεπτὴ”, μὲ ἓνα κακοπρόφερτο ἢ ἀπροσδιόριστο “σόρυ”. Ἡ ἑλληνικὴ ἐπιγραφή σὲ ὅλη τὴν ἕκταση τῆς ἑλληνικῆς γῆς τείνει νὰ ἐξελιχθεῖ σὲ ἐθνογραφικὸ ἀξιοπερίεργο. Ὁ νέος πιά δὲν σὲ κατανοεῖ ὅταν ὀρθολογεῖς σὲ σωστὴ ἑλληνικὴ γραμμὴ. Τὴ γλωσσοκτονία ἐπιτείνει ἢ πολιτικὴ φράση καὶ πρόταση πού εἶναι πρόταση-σύνθημα,

κατὰ τὸ ἀμερικάνικο σύστημα, πρόταση μὲ ἀμφιλεγόμενο συμβολικὸ νόημα, συχνὰ ἡμιτελής, μὲ ἀνήκουστη προφορὰ καὶ σπασμωδικὸ νόημα. Ἀπὸ ἄλλους δρόμους ξαναγυρίσαμε σὲ μιὰ ἄλλου τύπου “Ξύλινη Γλῶσσα” μὲ λέξεις πομπώδεις ἢ πομφολυγώδεις ἀλλὰ ὀρφανὲς ἀπὸ νόημα. Ἐσχάτως καὶ στὸ χῶρο τῆς Ἐκκλησίας ἀκούγεται ἓνας πολὺς κουλτουριάρικος λόγος πού μπορεῖ νὰ ἔχει πολλὴ θεολογία, ἀλλὰ καθόλου Θεό».

Περίληψη Εἰσηγήσεως κ. Κ. Γανωτῆ

«Τὸ γλωσσικὸ πρόβλημα
τοῦ ἐκκλησιαζομένου πιστοῦ καὶ
τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας»

«Ξεκινώντας ἀπὸ τὴ διαπίστωση ὅτι τὸ σῶμα τῆς σημερινῆς κοινωνίας εἶναι διαφορετικὸ ἀπὸ ἐκεῖνο τῆς παλαιότερης κοινωνίας ὀδηγοῦμαστε στὴ σκέψη ὅτι χρειάζεται μιὰ ἀλλαγὴ τοῦ τρόπου ἐπικοινωνίας τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὸν κόσμο.

Ὁ σημερινὸς κόσμος ἔχει χάσει τὴν ἐπαφή καὶ τὴν ἐξοικείωση μὲ τὴν ἀρχαία γλῶσσα καὶ παράλληλα ἔχει ἀσκηθεῖ στὴν λογικὴ κατανοήση τῶν πραγμάτων. Γι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία, ἐφ' ὅσον δὲν θέλει καὶ δὲν ὀφείλει νὰ μεταφράσει τὰ λειτουργικὰ κείμενα στὴν νέα γλῶσσα, πρέπει νὰ διδάξει τὴ λειτουργικὴ τῆς γλῶσσα στοὺς πιστοὺς.

Οἱ ἄνθρωποι πού λειτουργοῦν καὶ λειτουργοῦνται στὴν Ἐκκλησία πρέπει νὰ μάθουν τὸ λεξιλόγιο, τὴ Γραμματικὴ καὶ τὸ Συντακτικὸ τῆς λειτουργικῆς γλώσσας. Βέβαια σ' ἓνα βαθμὸ ἡ παιδεία ἐφοδιάζει μὲ σχετικὲς γνώσεις αὐτοὺς πού φοιτοῦν στὸ γυμνάσιο καὶ στὸ λύκειο καὶ αὐτὲς οἱ γνώσεις θὰ βοηθήσουν στὴ διδασκαλία τῆς λειτουργικῆς γλώσσας ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

Προτείνεται νὰ ιδρύσει ἢ κάθε Μητρόπολη σχολὲς διδασκαλίας τῆς λειτουργικῆς γλώσσας γιὰ τοὺς Ἱερεῖς, ἰδιαίτερα τοὺς νέους, γιὰ τοὺς ψάλτες καὶ γιὰ τοὺς πιστοὺς καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὰ παιδιὰ.

Ἡ Ἐκκλησία νὰ ἐκδώσει μιὰ Γραμμα-

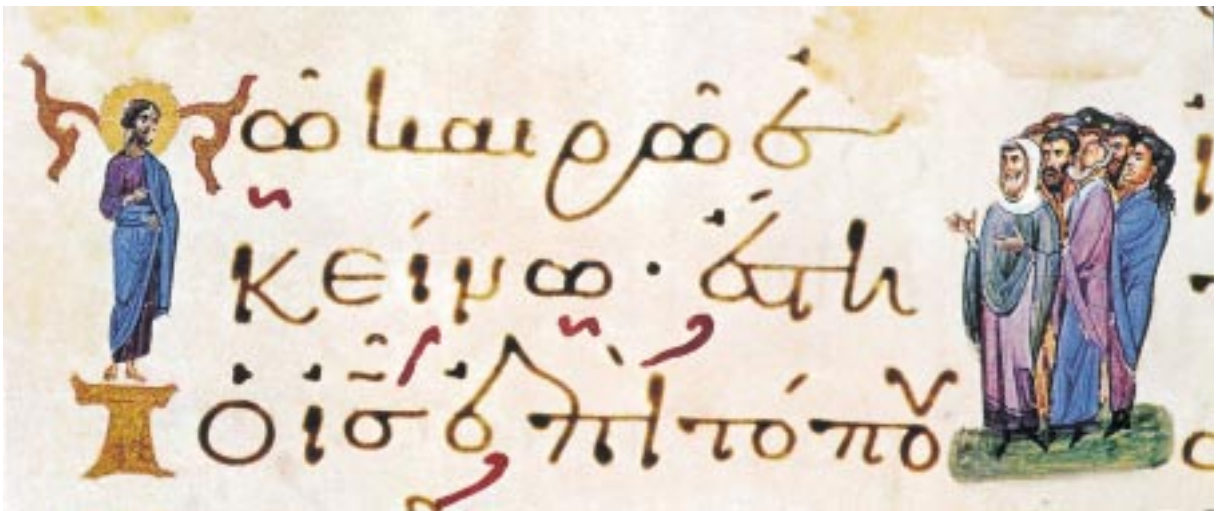
τική τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἑλληνικῆς γλώσσας μέ τίς ἀποκλίσεις ἀπό τήν Ἀττική, πού εἶναι ἐλάχιστες καί ἐγχειρίδιο ἢ ἐγχειρίδια μέ κείμενα Ἐκκλησιαστικά σχολιασμένα γραμματικά, συντακτικά, σημασιολογικά.

Ἡ Ἐκκλησία θά ἀναζητήσῃ φιλόλογους μέ θεολογική σχετική κατάρτιση καί θά ἀντιμετωπίσῃ τὸ πρόβλημα τῆς ἐπιστρατεύσεώς τους.

Οἱ ἐνορίες πρέπει νὰ ἀγκαλιάσουν τὴν προσπάθεια μέ θέρμη καί νὰ μὴν ἀρκεστοῦν στὴν ἴδρυση ἐνὸς ἀκόμη θεσμοῦ. Ὅραμα σταθερὸ τῆς ὅλης προσπάθειας εἶναι ἡ λογική λατρεία».

ρέστερη πρὸς ἔκφραση καί διατύπωση τῶν ἀληθειῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως καί συνεπῶς εἶναι δύσκολη ἢ ἀντικατάστασή της.

2. Ποῦ ὀφείλεται ἡ γλωσσικὴ αὐτὴ ἀνεπάρκεια; Κατὰ κύριο λόγο νομίζουμε, στὴ μὴ ὀρθὴ ἐκμάθηση τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν στὴν ἐκπαίδευση, γεγονός πού θεωρεῖται συνέπεια μεταξύ ἄλλων καί τῆς ὑποχώρησης τῆς κλασικῆς παιδείας ἐναντι τῆς τεχνολογικῆς. Ἔτσι πολλοὶ νέοι εἰσέρχονται στὴν ἱερωσύνη χωρὶς ἐπαρκὴ φιλολογικὸ ἐξοπλισμὸ πρὸς κατανόηση τῶν κειμένων τῆς Ἐκκλησίας.

Σκέψεις ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος πολλῶν νέων Κληρικῶν

(Περίληψη Εἰσηγήσεως
Πρωτ. Γεωργίου Δορμπαράκη)

1. Καθημερινὰ διαπιστώνεται τὸ πρόβλημα τῆς γλωσσικῆς ἀνεπάρκειας πολλῶν νέων κληρικῶν (καί γενικότερα τῶν πιστῶν) καί συνεπῶς τῆς ἀδυναμίας ἐπαρκοῦς κατανόησης καί τῆς ὀρθῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν κειμένων, γραμμένων στὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ γλώσσα καί μάλιστα στὴν κοινὴ ἑλληνιστικὴ μορφή της.

Τὸ πρόβλημα ἐπιτείνεται λόγῳ τῆς κοινῆς ἀποδοχῆς ὅτι ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλώσσα ὑπῆρξε ἡ πλουσιότερη καί πλη-

3. Βεβαίως θά ἦταν ἀφέλεια καί χωρὶς θεολογικὴ βάση ἢ πεποίθηση ὅτι ἀρκεῖ ὁ φιλολογικὸς ἐξοπλισμὸς γιὰ τὴν κατανόηση τῶν θεοπνεύστων κειμένων. Κατὰ κύριο λόγο ἀπαιτεῖται φωτισμὸς τῆς καρδιᾶς καί ζωὴ μετανοίας, ὅπως ἀγιογραφικὰ καί πατερικὰ τονίζεται. Δηλαδή ἀπαιτεῖται συντονισμὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν κόσμον τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν κειμένων της, πού σημαίνει ὅτι ὁ ἀναγνώστης ἢ ὁ ἀκροατὴς βρίσκεται σὲ κατάσταση πλήρους ἐνεργοποιήσεως ὅλων τῶν πνευματικῶν του δυνάμεων καί ὄχι μόνο ἀποσπασματικὰ τῶν διανοητικῶν του ἱκανοτήτων. Ἐπ' αὐτοῦ (τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς συνόλου τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου πρὸς κατανόηση κειμένου ἢ

προφορικοῦ λόγου) πολλά ἔχει να πεί και ἡ σύγχρονη γλωσσολογία.

4. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὁ φιλολογικὸς καταρτισμὸς ἰδίως γιὰ τὸν κληρικὸ εἶναι ἐντελῶς ἀπαραίτητος. Ἡ ὅποια κατανόηση τοῦ λόγου (προφορικοῦ ἢ γραπτοῦ) εἶναι πάντοτε γλωσσική. Ἄλλωστε ἡ ἁγία Γραφή κατὰ τοὺς Πατέρες μας ἔχει σῶμα και πνεῦμα. Ἡ γνώση λοιπὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς σχετίζεται με τὴν προσέγγιση τοῦ σώματός της, πὺ εἶναι ἐντελῶς ἀπαραίτητη, ὅπως ἡ ἀνθρώπινη φύση στὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁ μέγιστος ἐρμηνευτὴς τῆς Ἐκκλησίας μας ἅγιος Ἰωάννης Χρυσόστομος ἀκολουθοῦσε τὴν ἱστορικογραμματικὴ μέθοδο ἐρμηνείας τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

5. Ἡ ἔκδοσις: ὑπάρχουν οἱ μεταφράσεις. Ἀλλὰ οἱ μεταφράσεις ἐνῶ βοηθοῦν σημαντικά, με κανένα τρόπο δὲν ἀναπληρώνουν τὸ πρωτότυπο κείμενο γιὰ πολλοὺς και ἰδιαιτέρους λόγους. Πῶς θὰ μᾶς φαινόταν νὰ γνωρίζαμε τὴ μάνα μας ἀπὸ τὴν παραμύθη;

6. Τί δεόν γενέσθαι;

– Ἄμεση ἀντιμετώπιση τοῦ γλωσσικοῦ προβλήματος και κατανόησή του και ὡς θεολογικοῦ προβλήματος.

– Ἰδιαιτέρη βαρύτητα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας στὶς ἐκκλησιαστικὲς σχολές.

– Ἰδρυση φιλολογικῶν φροντιστηρίων στὶς ἱερὲς Μητροπόλεις γιὰ τοὺς ὑποψηφίους και τοὺς νέους κληρικούς.

– Τοποθέτηση τῶν νέων κληρικῶν στὴν ἀρχὴ τουλάχιστον τῆς διακονίας τους κοντὰ σὲ ἔμπειρους και καταρτισμένους κληρικούς, ὥστε ἐμπειρικὰ νὰ μαθαίνουν τὰ τῆς λατρείας και τῆς ἀναγνώσεως τῶν κειμένων.

– Ἀνάγκη ἀπὸ τοὺς νέους κληρικούς (σὲ ὅσους τουλάχιστον διαπιστώνεται τὸ πρόβλημα) μελέτης ἐκ τῶν προτέρων τῶν εὐαγγελικῶν και λοιπῶν ἀναγνωσμάτων τῶν ἀκολουθιῶν.

– Ἐκδοσις τῶν λειτουργικῶν κειμένων και με τὰ σημεῖα τῆς στίξεως ἀπὸ πλευρᾶς γραμματικοσυντακτικῆς.

Γιὰ τὴν Μαρία τὴν Μαγδαληνὴ

Τοῦ Δ. Κοσμόπουλου

Ταχὺς και μακρινὸς
καθὼς δορκάδα χάνεται σὲ θολωμένο δάσος
στὸ σκοτεινὸ μου νοῦ καρφώθηκε ὁ κελαηδισμὸς
κι ἀπλώθηκε τοῦ ὀνόματός της ἡ πορφύρα
πλουτίζοντας με λαμπερὴ βροχὴ τὸ αἷμα
και τοῦ δικοῦ μου τοῦ κορμιοῦ.

Μαγδαληνὴ σπασμένο πικραμύγδαλο
γυαλὶ τοῦ μύρου ραγισμένο στὴ φανέρωση
τοῦ πάθους
τότε πὺ στὴν καρδιὰ τῆς θάλασσας,
στὰ βάθη
σὲ πέταξε τὸ τόσο βάσανο
Τὸ πρόσωπό σου καμωμένο πέτρα

κι ἔρριχνες τῆς ψυχῆς σου τὰ μαλλιά στὰ
ἔξαλλα δέντρα
και τὸ φαρμάκι τῶν δακρῦν σου στοὺς
πέντε δρόμους
Ξενωτικὰ πουλιὰ σκορπίσαν τὰ δαιμόνια
σπάσανε τοῦ θανάτου τὴν καταπακτὴ
κι ἡ ἐλπίδα πῆρε πρόσωπο κι ἀναστημένη
σάρκα
Μαγδαληνὴ Μαρία, μέσα στῆς πολιτείας
τὸν θόρυβο θαμμένος
με βγάζει ἡ ἡχώ σου ἀπὸ τὴν κάθε σκέψη
κι
ἀπὸ τὰ λεκτικά μου γκρεμισμένος
σκαλοπάτια
κι ἀπὸ τῆς ὄρασής μου τὴν τρομοκρατία
γεννήθηκε ἕνας τόπος γάργαρα πηγῆ.

Παραθρησκευτικές ομάδες και καταστροφικές λατρείες

Του Πρεσβ. Βασιλείου 'Α. Γεωργοπούλου (M. Th.)

Ἡ νησυχητική ἐπισήμανση ἀποτελεῖ τὸ γεγονός τῆς πνευματικῆς σύγχυσης πού παρατηρεῖται στὴν ἐποχὴ μας. Σύγχυση πού πολλαπλασιάζεται καὶ μεγιστοποιεῖται ἀπὸ τὸ ἔλλειμα οὐσιαστικῆς κατήχησης καὶ ἐπαρκoῦς γνώσης τῆς ὀρθόδοξης πίστεως πού ὑπάρχει στοὺς χριστιανούς μας, ἀπὸ τὰ ὑπαρξιακὰ κενὰ καὶ τὰ προσωπικὰ προβλήματα, ἀπὸ τὰ ποιμαντικὰ κενά, τὴν ἔλλειψη ὀρθοῦ πνευματικοῦ προσανατολισμοῦ, τὴν ἐκκοσμίσκευση καὶ ἀπὸ ἄλλους παράγοντες.

Τὰ δεδομένα αὐτὰ ἀποτελοῦν ἀκριβῶς τὸ πρόσφορο ἔδαφος, τόσο στὴν πατρίδα μας ὅσο καὶ παγκοσμίως, γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ τὴν δραστηριοποίηση ποικίλων παραθρησκευτικῶν ομάδων καὶ καταστροφικῶν λατρειῶν γιὰ νὰ προσηλυτίζου ἀνύποπτους ἀνθρώπους στὰ δίχτυα τους.

Ἡ εἴσοδος ἐνός ἀνθρώπου σὲ μιὰ τέτοια ομάδα ἔχει τρομακτικὲς συνέπειες γιὰ τὴν προσωπικότητά του ἀφ' ἐνός καὶ γιὰ τὴν οικογενειὰ του ἀφ' ἑτέρου, ὅπως ἀποδεικνύει δυστυχῶς καὶ ἡ διεθνὴς ἐμπειρία σὲ αὐτὸν ὡρο.

Λαμβάνοντας, λοιπόν, ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ γνώση καὶ ἡ ἐνημέρωση ἀποτελεῖ θεμελιώδη προϋπόθεση γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ ποιμαντικὴ ἀντιμετώπιση τοῦ φαινομένου, καθὼς τὸ πρόβλημα εἶναι ὑπαρκτὸ καὶ σοβαρὸ, στὴν μικρὴ αὐτὴ ἀναφορά μας θὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ ἐπισημάνουμε τοὺς σκοποὺς τῶν παραθρησκευτικῶν ομάδων καὶ τῶν καταστροφικῶν λατρειῶν, ὀρισμένες ἀπὸ τὶς μεθόδους προσηλυτισμοῦ, καθὼς καὶ τὶς καταστροφικὲς συνέπειες πού προκύπτουν ἀπὸ τὴν συμμετοχὴ καὶ τὴν ἔνταξη στὶς ομάδες αὐτές.

1. Πῶς παρουσιάζονται

Ἡ πρώτη σημαντικὴ ἐπισήμανση πού πρέπει νὰ κάνουμε εἶναι ὅτι πάντοτε οἱ ομά-

δες αὐτές χρησιμοποιοῦν προσωπεῖο. Κινοῦνται μεταξὺ τῆς παραπλάνησης καὶ τῆς ἀπόκρυψης τοῦ πραγματικοῦ τους χαρακτήρα καὶ τῶν σκοπῶν τους. Συνειδητὰ χρησιμοποιοῦν ἀνακρίβειες καὶ ἀναληθεῖς ἰσχυρισμοὺς σχετικὰ μὲ τὸ τί πραγματικὰ εἶναι καὶ πού ἀποβλέπουν. Καλύπτονται πίσω ἀπὸ κοινωνικά, φιλοσοφικά, ψυχολογικά, οἰκολογικά, πολιτιστικά κ.ἄ. προσωπεῖα. Ὅρισμένες μάλιστα ἐξ αὐτῶν τολμοῦν νὰ αὐτοσυστήνουν καὶ νὰ αὐτοδιαφημίζονται δῆθεν καὶ ὡς *Μὴ Κυβερνητικὲς Ὄργανώσεις* (ΜΚΟ) προάσπισης τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἢ καὶ κοινωνικῆς προσφορᾶς.

Σκοπὸς μοναδικὸς ὄλων αὐτῶν τῶν μεθοδεύσεῶν τους εἶναι ἡ εὐκολότερη ἀναζήτηση μελῶν - θυμάτων, ἢ ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς δυνατότητα διάδοσης τῶν ἰδεῶν τους καὶ ἡ κοινωνικὴ δικτύωσή τους νὰ παρουσιάζεται ὡς ἄλλοθι σὲ περιπτώσεις ἀποκάλυψης τοῦ προσωπεῖο τους ἢ καὶ κριτικῆς γιὰ τὴν παραπλανητικὴ τακτικὴ τους.

2. Πῶς προσηλυτίζου

Ὅλες οἱ καταστροφικὲς λατρείες καὶ παραθρησκευτικὲς ομάδες χρησιμοποιοῦν κάθε πρόσφορο μέσο ἐπικοινωνιακό, τεχνολογικὸ κ.ἄ., γιὰ νὰ πετύχουν τοὺς στόχους τους. Ἐνδεικτικῶς θὰ ἐπισημάνουμε τὰ ἑξῆς¹:

- Διαδίκτυο
- Ἀφίσες καὶ διαφημιστικὰ φυλλάδια
- Ψευδοεπιστημονικὰ ἐρωτηματολόγια
- Σεμινάρια ψυχολογίας καὶ φιλοσοφίας
- Ἐπιπλέον, προσκλήσεις γιὰ κοινωνικὴ

δραστηριοποίηση καὶ παρέμβαση δῆθεν προσφορᾶς σὲ χώρους ὅπως τὰ ναρκωτικά, οἱ μετανάστες, ἄτομα μὲ εἰδικὲς ἀνάγκες

- Προσφορὰ οἰκολογικῶν σεμιναρίων
- Προτάσεις ὑγιεινῆς διατροφῆς

- Έναν μεγάλο αριθμό προσφορών κάθε είδους
- Καταχωρήσεις και άγγελίες σε εφημερίδες και περιοδικά
- Διαλέξεις σε πανεπιστημιακούς χώρους

Η παραμονή και η εξάρτηση από μια τέτοια ομάδα θα επιφέρει την πλήρη αποδόμηση της προσωπικότητας του ανθρώπου. Η εξάρτηση και ο προγραμματισμός του θύματος θα έχει επιτευχθεί. Η κριτική σκέψη

3. Άφοϋ προσηλυτίσουν κάποιον

Άπο τή στιγμή πού κάποιος θά ένταχθεί σέ μιá τέτοια ομάδα, μέ κατάλληλο ψυχολογικό χειρισμό και τήν πλύση έγκεφάλου πού ύφίσταται, αρχίζει ή άποδόμηση τής προσωπικότητάς του. Σταδιακά και μεθοδικά αρχίζει ή εισαγωγή και ή μύηση στην διδαχή τής ομάδας, ή άπόρριψη και ή δαιμονοποίηση κάθε τι πού είναι έξω άπο τήν έμβέλεια τής ομάδας.

Παρουσιάζεται τó λογικό όρθως και έπισημονικά θεμελιωμένο ως άρνητικό κατάλοιπο πού πρέπει νά άπορριφθεί, γιατί αντίκειται και έμποδίζει τήν νέα προσωπική εξέλιξη πού τού ύπόσχεται ή ομάδα.

Έπιπλέον, άπαιτείται ή τυφλή ύπακοή στην αύθεντία τής ομάδας ή τού άρχηγού, άπόλυτη συμμόρφωση μέ τις τυχόν ένδυματολογικές ή διατροφικές συνήθειες ή άλλες άπαιτήσεις τής ομάδας. Άπαγορεύεται ή κριτική, και ή τυχόν κριτική πού θά ύπάρξει άπο τρίτους άντιστρέφεται και παρουσιάζεται ως δήθεν έπιβεβαίωση τών έπιλογών τής ομάδας.

και ή προσωπική κρίση έχουν έξαφανιστεί ή καμφθεί. Τó νέο μέλος είναι «σκεϋος» εύχρηστο πιά για τις άνάγκες τής καταστροφικής λατρείας ή τής παραθρησκευτικής ομάδας.

Τó θύμα-μέλος τής ομάδας έχει πιστέψει ότι εργάζεται πιά για έναν ανώτερο σκοπό πού συμπίπτει πάντα μέ τις άπαιτήσεις τού άρχηγού ή τήν ιδεολογία τής ομάδας. Θα μετατραπεί σε έναν μόνιμο διαφημιστή, άμισθο εργάτη, ανώνυμη μάζα χωρίς προσωπικότητα πού θά πρέπει νά εργάζεται συνεχώς κάτω άπο άσφυκτικό έλεγχο για τούς δήθεν καλούς στόχους τούς όποιους εύαγγελίζεται ή παραθρησκευτική αύτη ομάδα.

4. Οί καταστροφικές συνέπειες για τόν άνθρωπο

Η ένταξη κάποιου άνύποπτου ανθρώπου σε μιá τέτοια παραθρησκευτική ομάδα ή σε κάποια καταστροφική λατρεία ένέχει σοβαρούς κινδύνους για τó πρόσωπό του, όί όποιοι μάλιστα δέν γίνονται άμεσα άντιληπτοί². Και τούτο γιατί, όπως ήδη αναφέρα-

με, αποκρύπτοντας τὸ πραγματικὸ χαρακτήρα τους οἱ ὁμάδες αὐτές, σιγά-σιγά μὲ τὸν κατάλληλο χειρισμὸ, καταφέρνουν ὄχι μόνο νὰ ἀποδομήσουν τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ σύστημα ἀξιών τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ πετυχαίνουν νὰ πιστεύσει τὸ θῦμα, ὅτι ἡ ἰδεολογία καὶ ὁ τρόπος ζωῆς τῆς ὁμάδας εἶναι δῆθεν ὁ μόνος ἀσφαλῆς καὶ θεμιτός.

Στὶς καταστροφικὲς λοιπὸν συνέπειες ποὺ ἔχει ἡ ἔνταξη ἑνὸς ἀνθρώπου σὲ μία τέτοια ὁμάδα πρέπει νὰ ἀναφέρουμε τὶς ἐξῆς:

- Ἀπώλεια ἀληθινῆς θεογνωσίας
- Μείωση κριτικῆς σκέψης
- Πρόκληση φοβῶν καὶ ἐνοχῶν
- Σοβαρότατα ψυχιατρικὰ προβλήματα³
- Ρήξη μὲ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον
- Ἐσωστρέφεια καὶ προβλήματα μὲ τὸν κοινωνικὸ περίγυρο
- Ψυχολογικὴ ἐξάρτηση
- Ἀπώλεια σωματικοῦ βάρους
- Ἐγκατάλειψη σπουδῶν ἢ καὶ τῆς ἐργασίας
- Ἀνώριμη καὶ προβληματικὴ στάση ἀπέναντι σὲ προβλήματα τῆς ζωῆς
- Ἀνυπαρξία προσωπικῶν ἐπιλογῶν, ἐκτὸς αὐτῶν ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ὁμάδα
- Δυνατότητα ἐκφοβισμοῦ καὶ πιέσεων πρὸς τὸ θῦμα μέσω τῆς χρήσης εὐαίσθητων προσωπικῶν δεδομένων ποὺ γνωρίζει ὁ ἀρχηγὸς ἢ ἡ ὁμάδα.

5. Καὶ ἐγκληματικὴ δραστηριότητα

Ἡ ἐγκληματικὴ δραστηριότητα πολλῶν παραθρησκευτικῶν ὁμάδων καὶ καταστροφικῶν λατρειῶν εἶναι μιὰ πραγματικότητα⁴ καὶ ἐκδηλώνεται κατὰ τῆς ζωῆς, τῆς ἀξιοπρέπειας, τῆς σωματικῆς ἀκεραιότητος, τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ τῆς περιουσίας τῶν ἀνθρώπων.

Ἡ πολλαπλὴ αὐτῆ ἐγκληματικὴ δραστηριότητα τῶν διαφόρων παραθρησκευτικῶν ὁμάδων, ὡς ἀπειλὴ κατὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, ἐπιβεβαιώνεται κατὰ τρόπο ἀναμφισβήτητο ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι σ' αὐτὴν ἀναφέρονται τὰ Ψηφίσματα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Κοινοβουλίου

(22.5.1984, 29.2.1996, 17.3.1998). Μὲ τὰ ἐν λόγω ψηφίσματα καὶ συστάσεις προτρέπονται οἱ εὐρωπαϊκὲς χώρες νὰ λάβουν μέτρα προστασίας τῶν πολιτῶν τους κατὰ τῶν παραθρησκευτικῶν ὁμάδων.

Μὲ τὰ ὅσα συνοπτικῶς ἐπισημάναμε, νομίζουμε ὅτι καθίσταται ἔκδηλος ὁ κίνδυνος ἀπὸ τὴν δράση τέτοιων παραθρησκευτικῶν ὁμάδων καὶ ἡ ἀνάγκη, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ μέτρα ποὺ θὰ πρέπει νὰ λάβει ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία λόγω ἀκριβῶς τῆς ἐγκληματικῆς δραστηριότητος, γιὰ τὴν δική μας ἐνημέρωση καὶ ἐπαγρύπνηση, γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ποινικῶν κενῶν καὶ τὴν ἀποκάλυψη τῶν προσωπείων τῶν διαφόρων παραθρησκευτικῶν ὁμάδων.

Ἐπιπλέον, ἡ οὐσιαστικὴ κατήχηση τοῦ λαοῦ μας σχετικὰ μὲ τὴν Ὁρθόδοξη πίστη μας, μαζὶ μὲ τὴν ὑπεύθυνη ἐνημέρωσή του γιὰ τοὺς κινδύνους ποὺ ἐλλοχεύουν ἀπὸ τὴν δράση τέτοιων ὁμάδων, ἢ ὑπαρξὴ αὐθεντικοῦ ὀρθοδόξου βιώματος καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἤθους στὶς ἐνορίες μας, ἀποτελοῦν ἄμεσα στοιχειώδη ποιμαντικὰ μέτρα. Βασικὸς σκοπὸς καὶ στόχος βεβαίως καὶ ἐν προκειμένῳ εἶναι κατὰ τρόπο συντετὸ καὶ διακριτικὸ νὰ ἀντιμετωπίσουμε, ὅπως λέγει ὁ Ἱ. Χρυσόστομος, «οὐ τὸν αἵρετικὸν ἀλλὰ τὴν αἵρεσιν, οὐ τὸν ἀνθρώπον ἀλλὰ τὴν πλάνην» (PG 50, 700-701).

Σημειώσεις:

1. Herman Schulze-Berndt, *Sekten, Kulte, Weltanschauungen*, Gütersloh 2003, σελ. 26-28.
2. Ἐκτενῶς βλ. Πρωτ. Ἄντ. Ἀλεβιζόπουλου Ἐπιμετώπιση τῶν αἵρέσεων. *Προβληματικὴ καὶ στρατηγικὴ*, Ἀθήνα 1996, σελ. 79-168. Β. Wilson, *Patterns of Sectarianism: Organization and ideology in social and religious movements*, London 1967.
3. Βλ. H. Lang, *Zur Frage der Attraktivität und Pathogenität von Jugendsekten*, στὸ *Nervenarzt* 51 (1980), 183-187. M. Müller - Küppers, *Zum Kenntnisstand über Jungensekten bei niedergelassenen Nervenärzten und Psychiatrischen Kliniken*, στὸ *Nervenarzt* 53 (1982), 544-545.
4. Βλ. ἐνδεικτικῶς Β. Νταγκουνάκη, *Συνδικάτα ἐγκλήματος στὸ ὄνομα κάποιου Θεοῦ*, Ἀπογευματινὴ τῆς Κυριακῆς, 5-12-1999, σελ. 92-93.

Τὸ κρυφὸ σχολειὸ

Τοῦ Χαραλάμπους Ἀ. Μηνιάουλου

Τὴν τελευταία εἰκοσαετία εἶδαν τὸ φῶς τῆς δημοσιότητας ἀρκετὲς ἱστορικές μελέτες σχετιζόμενες μὲ τὸ κρυφὸ σχολειό. Στὶς περισσότερες κυριαρχεῖ ἡ ἀποψη πὼς πρόκειται γιὰ κάποιον μῦθο ποὺ δημιουργήθηκε στὸ β' μιστὸ τοῦ 19ου αἰώνα. Ἡ ἀποψη αὐτὴ τείνει νὰ γίνῃ σήμερα ἀποδεκτὴ ἀπὸ σημαντικό κομμάτι τῆς ἐπιστημονικῆς κοινότητας καὶ διδάσκεται ὡς ἱστορικὴ πραγματικότητα ἀπὸ πολλοὺς καθηγητὲς τόσο στὴ δευτεροβάθμια ὅσο καὶ στὴν τριτοβάθμια ἐκπαίδευση. Παρότι ὑπάρχουν ἐνδείξεις πὼς κρυφὰ σχολειὰ λειτουργοῦσαν σὲ κάποιες περιοχὲς γιὰ μικρότερα ἢ μεγαλύτερα χρονικὰ διαστήματα, ἄς δεχτοῦμε ὅτι δὲν ὑπῆρξαν. Ἡ ἐπίσημη ἄλλωστε σουλτανικὴ πολιτικὴ ἀδιαφοροῦσε πλήρως γιὰ τὴν παιδεία τῶν Ρωμηῶν, τὴν ἀξία τῆς ὁποίας δὲν μποροῦσε νὰ ὑποψιαστεῖ, γι' αὐτὸ καὶ δὲν τὴν ἐδίωξε. Ὅσες ἀπαγορεύσεις ὑπῆρξαν ὀφείλονταν σὲ ἀποφάσεις τοπικῶν ὀθωμανῶν ἀξιωματοῦχων καὶ εἶχαν περιορισμένη χρονικὰ καὶ τοπικὰ ἰσχὺ.

Τὸ γεγονὸς ὅμως ποὺ προκαλεῖ ἀπορίες εἶναι τὸ γιατί μὲ τόση ζέση κατὰ τὴν παρελθούσα εἰκοσαετία ὑποστηρίχθηκε ἡ ἀνυπαρξία τοῦ κρυφοῦ σχολειοῦ ἀπὸ πολλοὺς ἱστορικούς. Τὸ ζήτημα δηλαδὴ δὲν ἔχει κάποια ἐπιστημονικὴ πρωτοτυπία καὶ ἔτσι δὲν μποροῦμε νὰ ἀποδώσουμε τὴ συστηματικὴ ἐνασχόληση μὲ αὐτὸ σὲ ἐπιστημονικοὺς λόγους. Τὰ αἷτια ὑπῆρξαν μᾶλλον ἰδεολογικά. Εἶναι γεγονὸς ὅτι ἡ εἰκόνα ποὺ ἔχουμε γιὰ τὸ κρυφὸ σχολειὸ εἶναι ταυτισμένη μὲ κάποιον ἱερωμένο δάσκαλο, καθὼς στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας οἱ περισσότεροι δάσκαλοι ἦταν κληρικοί. Ἔτσι θεωρήθηκε ἀπὸ μερίδα τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου πὼς ὁ τονισμὸς τῆς ἀμφιλεγόμενης ὑπαρξῆς τοῦ κρυφοῦ σχολειοῦ θὰ ἔπληττε τὴν Ἐκκλησία. Πραγματικὰ ὅσοι μὲ θέρμη ὑποστηρίζουν τὴν ἀνυπαρξία του φροντίζουν καὶ ἐπιμελῶς νὰ ἀποκρύπτουν τὸ γεγονὸς ὅτι εἴτε κρυφὰ εἴτε φανερά αὐτοὶ ποὺ διατήρησαν τὴν ἑλληνικὴ παιδεία καὶ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα στὰ χρόνια τῆς δουλείας ἦσαν οἱ κληρικοί. Καὶ

ἀκόμη περισσότερο ἐπιθυμοῦν νὰ λησμονηθεῖ ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς διασώθηκε μὲσω τῆς Ἐκκλησίας. Σὲ ἐποχὲς ὅπου ἀπὸ τὸ ἀνώτατο ἐπίπεδο σπουδῶν μέχρι τὴν ἐκμάθηση ἀνάγνωσης καὶ γραφῆς δίδασκαν σχεδὸν ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο ἱερεῖς, ἢ προσφορὰ τους παραγνωρίζεται, ἐνῶ ἀπὸ τοὺς ἴδιους ἀνθρώπους ὑπερπροβάλλεται ὡς παράδειγμα δασκάλου ὁ Κοραῆς –ἀναμφισβήτητα μεγάλος φιλόλογος– ἀκριβῶς λόγῳ τῆς ἀντιεκκλησιαστικῆς του δράσης.

Τὸ σπουδαιότερο μάλιστα, ποὺ δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, εἶναι πὼς στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, εἴτε παράνομη εἴτε νόμιμη γιὰ τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἦταν ἐκκλησιοκεντρικὴ. Ὅχι μόνο γιατί ἦσαν κληρικοί οἱ δάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ γιατί τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἦσαν καὶ σχολικά. Ἡ Ὀκτώηχος καὶ τὸ *Ψαλτήρι* ἦσαν τὰ βιβλία μὲ τὰ ὁποῖα μάθαιναν οἱ Ἕλληνες ἀνάγνωση, ἐνῶ πατερικὰ κείμενα διδάσκονταν στὴν ἀνώτερη καὶ ἀνώτατη ἐκπαίδευση. Αὐτὸ βέβαια δὲν σημαίνει ὅτι ἀποκλείονταν καὶ τὰ ἀρχαιοελληνικὰ ἔργα. Οἱ κληρικοί δάσκαλοι καὶ μάλιστα ὀρισμένοι ἀπὸ τοὺς πιὸ αὐστηροὺς μοναχοὺς, ὅπως ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, δίδασκαν καὶ ἀρχαίους συγγραφεῖς γιὰ τὴν πληρέστερη καὶ βαθύτερη ἐκμάθηση τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας. Ὅλοι οἱ Ρωμηοὶ τῆς ἐποχῆς ἄλλωστε αἰσθάνονταν μέλη τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἄρα δὲν θὰ μποροῦσε ἡ παιδεία τους νὰ εἶναι διαφορετικὴ. Μαθαίνοντας κανεὶς τότε γράμματα ἐντροφοῦσε καὶ στὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα καὶ συνδεόταν περισσότερο μὲ τὴν λειτουργικὴ ζωὴ. Ἡ διαγραφὴ τῆς ἀνάμνησης ὅλων αὐτῶν εἶναι ὁ στόχος τῶν καταφερομένων ἐναντίον τοῦ κρυφοῦ σχολειοῦ.

Γι' αὐτὸ καὶ δὲν πρέπει κανεὶς νὰ μένει στὸ ἂν ὑπῆρξε κρυφὸ σχολειὸ ἢ ὄχι, ἀλλὰ στὸ ποιὸς διατήρησε τὴν ἑλληνικὴ παιδεία στὴν Τουρκοκρατία. Εἴτε κρυφὸ εἴτε φανερὸ τὸ σχολειὸ τῆς περιόδου ἦταν ἐκκλησιαστικὸ. Χωρὶς καμία δόση ὑπερβολῆς ἡ Ἐκκλησία ὑπῆρξε ἢ κιβωτὸς τοῦ Ἑλληνισμοῦ στὰ τετρακόσια χρόνια τῆς σκλαβιάς.

Ἰωάννης ὁ Εὐαγγελιστής

Τοῦ Ἀρχιμ. Νικοδήμου Φαρμάκη

Η παράδοση συμβολίζει τὸν Εὐαγγελιστὴ Ἰωάννη μὲ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀετοῦ, πού ὅπως πιστεύεται μπορεῖ νὰ κοιτάξει τὸν ἥλιο κατὰματα χωρὶς νὰ χάσει τὸ φῶς του.

Ἡ παραστατικὴ αὐτὴ εἰκόνα ἐπαληθεύεται ἀπὸ τὴν μελέτη τῶν κειμένων του, πού ἐμφανίζουν μιὰ ἀκτινοβόλο προσωπικότητα καὶ σκιαγραφοῦν ἕνα νοσταλγὸ τῆς τελειότητας, πού γιὰ τὴν πραγματοποίησή της ἀφιερώνει ὅλες τὶς δυνάμεις του καὶ μέχρι τέλους.

Ἐλάχιστα εἶναι τὰ στοιχεῖα πού διασώθηκαν μὲ τὴν παράδοση γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ζωὴ του. Μητέρα του ἦταν ἡ Σαλώμη, μιὰ ἀπὸ τὶς γυναῖκες πού ἀκολούθησαν τὸν Κύριο κατὰ τὴν περίοδο τῆς δράσεώς του μέχρι τέλους τοῦ πάθους Του. Ὁ πατέρας του εἶχε ἀλιευτικὰ πλοῖα στὴ λίμνη τῆς Τιβεριάδος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐργαζόταν σὲ αὐτά, τότε πού τὸν κάλεσε ὁ Κύριος νὰ τὸν ἀκολουθήσει. Εἶναι ὁ μαθητὴς πού ὁ Θεῖος Διδάσκαλος ἀγαποῦσε πολύ, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος γράφει. Ἐζήτησε τὴν σύλληψη καὶ ὅλη τὴν τραγωδία τῆς δίκης, τοῦ διασυρμοῦ καὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Θεοανθρώπου.

Μὲ τὴν ἰδρυση τῆς πρώτης Ἐκκλησίας ἐμφανίζεται ὡς μιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς ἡγετικές φυσιγνωμίες της (οἱ ἄλλοι δύο εἶναι ὁ Πέτρος καὶ ὁ Ἰάκωβος), γι' αὐτὸ καὶ ὁ Παῦλος τὸν ἀποκαλεῖ στυλο τῆς Ἐκκλησίας. Ἀργότερα ἐγκαταστάθηκε στὴν Ἐφεσο, ὅπου ἔδρασε ὡς ἐπίσκοπος τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας μέχρι τὰ βαθειά του γεράματα. Ἀναφέρεται, πὼς ὁ Ἰωάννης σταῖ γεράματά του, ἀνήμπορος πιά, στὶς συναθροίσεις τῶν πιστῶν ἔλεγε μονάχα: «*Τεκνία μου ἀγαπάτε ἀλλήλους*». Αὐτὸ ὑπῆρξε καὶ τὸ κυριότερο κόσμημα καὶ χαρακτηριστικὸ τῆς ζωῆς του, ἡ ἀγάπη του γιὰ τοὺς ἀνθρώπους.

Ἡ συγγραφή τοῦ κατὰ Ἰωάννη Εὐαγγελίου ἀποκαλύπτει μιὰ μεγαλοφυΐα, πού συν-

θέτει τὸ ἔργο της κάτω ἀπὸ τὴν παρόρμηση τοῦ θεοῦ Πνεύματος. Ἡ θεμελίωση καὶ ἡ διαίρεση τοῦ περιεχομένου του, ἡ πορεία τῆς ἀφηγήσεως, φανερώνει ἕναν ἰδιότυπο χαρακτήρα καὶ μιὰ δημιουργικὴ πνοή, ἡ ὁποία προκαλεῖ θαυμαστικὸ ἀναρρίγημα. Ὅπως παρατηρεῖ ἕνας σχολιαστὴς του, μετὰ τὸν περίφημο πρόλογο ἐξιστορεῖται ἡ ζωὴ, ἡ δράση καὶ τὸ πάθος τοῦ Κυρίου, μὲ τέτοιο τρόπο πού τὸ σύνολο νὰ ἐμφανίζεται ὡς διαδοχὴ πράξεων κορυφαίου δράματος.

- Στὴν πρώτη πράξη, ὁ Ἰησοῦς ἀποκαλύπτει στὸν κόσμο τὴ θεία δόξα Του, ἐμφανιζόμενος ὡς φάρος πνευματικός, ὡς ζωὴ καὶ φῶς τῶν ἀνθρώπων, ὡς χορηγὸς τῆς ἀληθινῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς τοῦ κόσμου.

- Στὴν δευτέρη πράξη ἐξιστορεῖται ἡ ἀποκάλυψη τῆς θείας δόξας τοῦ Κυρίου μόνο στοὺς μαθητὲς του, μετὰ τὴν ἀπόρριψή του ἀπὸ τὸν κόσμο, ὁ ὁποῖος ἐξακολουθεῖ νὰ ἀντιτίθεται σ' Ἐκεῖνον καὶ στὸ κήρυγμα τῆς σωτηρίας.

- Τέλος, στὴν τρίτη πράξη, ἐξιστορεῖται ἡ ἐκβαση αὐτοῦ τοῦ ἀγῶνα πού γίνεται μεταξύ φωτὸς καὶ σκότους καὶ ἀποτελεῖ τὴ λύση τοῦ μεγαλειώδους δράματος. Ἔτσι τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννη θὰ μπορούσε νὰ παραβληθεῖ μὲ ἀρχαία τραγωδία. Τὸ σκοτάδι νικᾷ, φαινομενικά, τὸ φῶς, ὁ θεῖος ἥρωας δηλαδὴ συντρίβεται, ἀλλὰ ὁ κενὸς τάφος μαρτυρᾷ ὅτι τελικὰ νίκησε τὸ φῶς, γιὰ νὰ ἀρχίσει πάνω στὴ γῆ ἡ βασιλεία τῆς Ἀγάπης.

Ὁ Ἰωάννης δὲν ἔχει νὰ ζηλέψει τίποτα ἀπὸ τὴ δόξα τῶν ἀρχαίων τραγικῶν. Ἐκεῖνος ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς τέχνης στέκεται στὸ ἴδιο ὕψος μ' αὐτοὺς καὶ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ περιεχομένου σὲ πολὺ ἀνώτερο ἐπίπεδο.

Στὴν ἀνθρώπινη σκέψη ἔπαιξε σημαντικό ρόλο ὁ περίφημος πρόλογος τοῦ εὐαγγ-

γελίου του, πού διαβάζεται τήν Κυριακή τοῦ Πάσχα στους ναούς. Ὁ πρόλογος αὐτός, γιά τόν ὁποῖο τόσος ἔγινε λόγος στό πέρασμα τῶν χρόνων, παρουσιάζει ἐκπληκτική ἐκφραστική τελειότητα, πνευματική καί ἠθική αὐτάρκεια, ὥστε καί μόνος του νά ἀποτελεῖ πλήρες λογοτεχνικό καί πνευματικό ἔργο.

Θά μπορούσαμε νά ποῦμε πῶς χρησιμεύει ὡς εἰσαγωγή στό μυστηριακό δράμα. Ἀποτελεῖται ἀπό μεγαλοπρεπεῖς περιόδους, ἀπό ὁμοιόμορφους τόνους, καί ἀπό ρυθμική κίνηση. Οἱ λέξεις ἐμφανίζουν κάτι τὸ μυστηριώδες, τοῦ ὁποῖου ὁ πλοῦτος καί τὸ βαθύτερο νόημα μόνο δι' ἀπομαντεύσεως μπορεῖ νά ἐρμηνευθεῖ. Καί ὅπως τὰ μυστικά προανακρούσματα περιέχει καί ὁ πρόλογος τοῦ Εὐαγγελίου ὄλα τὰ κύρια θέματα πού ἀποτελοῦν τὸ περιεχόμενο αὐτοῦ τοῦ μεγαλοφυοῦς βιβλίου. Εἶναι πραγματικά ἓνα κείμενο συναρπαστικά ὠραῖο μέ ἀσύλληπτο βάθος, πού θυμίζει τὰ ἀπροσπέλαστα βάθη τῶν ἀβύσσων.

«*Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καί ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ Λόγος». Οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν. Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν ὁ γέγονεν». Ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν».*

Ἡ κάθε φράση τοῦ προλόγου μοιάζει μέ ἀξίωμα, πού τοποθετεῖ καί προδιαγράφει ὕψιστες δογματικές θέσεις, ἐνῶ συγχρόνως

φανερώνει σέ ἀδρές λεκτικές εἰκόνες τὴν θεότητα τοῦ Κυρίου, τὴ σχέση τοῦ πλάσματος μέ τὸ δημιουργό, καθὼς καί τὸ δράμα πού συνθέτει ἡ ἄρνηση τοῦ ἀνθρώπου νά δεχθεῖ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Παράλληλα, ἀνοίγει ἓνα παράθυρο, ἀπὸ τὸ ὁποῖο μπαίνει στίς ψυχές τὸ ἀγέρι τῆς χριστιανικῆς ἐλευθερίας.

Ὅσοι μίλησαν γιά τὴν πληρότητα αὐτοῦ τοῦ προλόγου δὲν εἶχαν ἄδικο, καί ὅσοι μέ τὴν παρόρμηση τῶν τέλειων ποιητικῶν του σχημάτων ἀνοίχτηκαν στὰ βαθειὰ νερά τοῦ ἱστορήματος τοῦ Ἰωάννη δὲν ἔμειναν ἀνικανοποίητοι.

Ὁ Romano Guardini, βασιζόμενος στό τέταρτο Εὐαγγέλιο γράφει ὅτι «*ὁ ἀνθρώπινος λόγος εἶναι ἀνίσχυρος. Δύναμη ἔχει μόνο ἡ σκέψη, ὅχι σὰν ὑπόσταση. Ὅταν τῆς δώσουμε μία μορφή μοιάζει μέ μιὰ πνοή ἢ ἓνα σύμβολο, πού ἔρχεται καὶ ὕστερα φυλλορροεῖ εἴτε γιά τὸν ἀκροατὴ εἴτε γιά ἐμᾶς τοὺς ἴδιους. Ἀντίθετα, ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἔχει δύναμη καὶ ὑπόσταση, γιὰτὶ περικλείει τὰ πάντα,*

δηλαδή, Αὐτὸν τὸν ἄπειρο Θεὸ καὶ ὀλόκληρη τὴν πλάση. Ἀπόδειξη ὁ λόγος τοῦ Ἰωάννη».

Στὴν ἱστορία τοῦ χριστιανισμοῦ τρεῖς ἀνθρωποι μέ τὸ ὄνομα Ἰωάννης ἔχουν δεσπόζουσα θέση, ὁ Πρόδρομος, ὁ Εὐαγγελιστὴς καὶ ὁ Χρυσόστομος. Καί οἱ τρεῖς ἀποτελοῦν κεφάλαια ἀγωνιστικοῦ πνευματικοῦ ἠθους, παραδείγματα ὑπομονῆς, ἐπιμονῆς καὶ βαθειᾶς πίστεως σέ ἰδανικά.

ΑΘΗΝΑ 2004

«Όλοι οί Χριστιανοί εἴμαστε ἐθελοντές γιά τὸ 2004»*

Τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

– Μακαριώτατε ποιοί λόγοι σᾶς ὀδήγησαν κατὰ πρῶτον στὴ συγκρότηση τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς Στήριξης τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων καὶ κατὰ δεύτερον στὴν ὑπογραφή τοῦ μνημονίου συνεργασίας καὶ συναντίληψης μετὰ τὴν Ο.Ε.Ο.Α. ΑΘΗΝΑ 2004;

• Οἱ λόγοι οἱ ὁποῖοι μᾶς ὀδήγησαν ὡς Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος στὴ συγκρότηση τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ στὴν ὑπογραφή τοῦ μνημονίου εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ συμμετάσχουμε ἐνεργὰ στὴν ἐθνικὴ αὐτὴ προσπάθεια σύμφωνα μετὰ τὸ ἐπιτάσσει ἢ ἀποστολὴ μας ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ συμβάλουμε στὴν προβολὴ τοῦ πνευματικοῦ χαρακτήρα τοῦ Ὀλυμπισμού, ὅπως τὸν βλέπομε ἐμεῖς, ὡς Ὀρθόδοξοι Χριστιανοὶ καὶ βεβαίως ὡς Ἕλληνες.

– Ποιὰ εἶναι ἡ σημασία τέλεσης τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων στὴ γενέτειρά τους τόσο γιὰ τὴ χώρα μας, ὅσο καὶ γιὰ τὴν Ὀρθοδοξία;

• Τὸ ὅτι οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες θὰ διεξαχθοῦν τὸ 2004 στὴ γενέτειρά τους εἶναι ἕνα ἐξαιρετικὰ σημαντικὸ γεγονός γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Μετὰ ἀπὸ τόσες δεκαετίες ἐπιστρέφουν στὸν φυσιολογικὸ τους χῶρο. Σὲ ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες ἐναπόκειται νὰ προβάλλουμε τὶς ἀξίες τοῦ Ὀλυμπισμού, ὅπως τὶς ἀντιλαμβανόμαστε καὶ νὰ ἀποδείξουμε ὅτι τὸ μῆνυμα τὸ ἐκπεμπόμενο ἀπὸ τὴ χώρα μας εἶναι ταυτόχρονα αὐθεντικὸ καὶ οἰκουμενικόν. Καὶ μακάρι νὰ εἰσακουόταν ἡ πρόταση τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Καραμανλῆ καὶ νὰ ἀποφασίζοταν ἡ μόνιμη τέλεσή τους στὴν περιοχὴ τῆς Ὀλυμπίας μετὰ ταυτόχρονη παγκόσμια ἐκεχειρία κατὰ τὴ διάρκειά τους. Ἔτσι θὰ περιορίζονταν τὰ ἐξοδα καὶ θὰ ἐξουδετερωθῶν ἢ ἐμπορευματοποιήσῃ τους.

Ἡ ἀπόφαση τῶν Πιέρ ντε Κουμπερτέν, Δημοτηρίου Βικέλα καὶ τῶν ἄλλων προσωπικοτήτων νὰ διεξαχθοῦν οἱ Ἀ' Ὀλυμπιακοὶ

* Ἀπόσπασμα συνεντεύξεως τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου στὴν ἰστοσελίδα τοῦ «Ἀθήνα 2004».

Ἀγῶνες στὴν Ἀθήνα δείχνει τὴ σημασία ποὺ ἔδιναν στὴ σύνδεσή τους μετὰ τὴν Ἑλλάδα. Μετὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν πολιτισμὸ τῆς διαχρονικά.

Ὅλοι θυμόμαστε ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀγκάλιασε τοὺς Ἀγῶνες, ὅτι ὁ Βικέλας ἦταν ἐκ τῶν διακεκριμένων εὐπατριδῶν, ποὺ ὑποστήριξαν μετὰ πάθος τὴ συνέχεια τοῦ Γένους καὶ τὴν ἀξία τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ ὅτι ὁ Σπύρος Λούης προτοῦ νὰ τρέξει καὶ νὰ νικήσει στὸν Μαραθῶνιο δρόμο ἐνήστευσε καὶ τὴν παραμονὴ πῆγε στὴν Ἐκκλησία. Ἐπίσης, οἱ περισσότεροὶ ἀθλητὲς καὶ Ὀλυμπιονίκες μας πρὶν ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες, πρὸς τιμὴν τους, κάνουν τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ δίνοντας ἔτσι μίαν μαρτυρία Χριστοῦ σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

Ὁ σύγχρονος Ὀλυμπισμὸς δὲν εἶναι μίαν παγανιστικὴ ἐκδήλωση, ὅπως δὲν εἶναι παγανιστικὴ ἐκδήλωση ἢ σύγχρονη διδασκαλία τῆς Τραγωδίας στὰ ἀρχαῖα θέατρα τῆς χώρας μας. Ἐμεῖς βιώνουμε τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες λουσμένους στὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖο διδάσκει τὴν ἀδελφοσύνη, τὴν εἰρήνη καὶ τὴν ἀγάπη μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀνεξαρτήτως τῆς φυλῆς ἢ τῆς θρησκείας τους.

Ἡ διεξαγωγή, ὅμως, τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων στὴν Ἀθήνα ἐμπεριέχει καὶ μίαν τεράστια εὐθύνη καὶ ὑποχρέωση. Νὰ δείξουμε τὸ πῶς ἐμεῖς τοὺς ἀντιλαμβανόμαστε, ποῖο πιστεύουμε ὅτι εἶναι τὸ ἦθος ποὺ διδάσκουν. Ἄν δὲν μπορέσουμε νὰ προβάλλουμε σωστὰ τὸ μῆνυμά τους, ὅπως ἐμεῖς μετὰ βᾶση τὴν Παράδοση καὶ τὴν Κληρονομία μας τοὺς ἀντιλαμβανόμαστε, τότε θὰ χάσουμε μίαν μεγάλη εὐκαιρία νὰ συμβάλουμε στὸ νὰ σταματήσῃ ὁ κατήφορος τοῦ ἐπαγγελματισμοῦ καὶ τῆς ἐμπορευματοποιήσῃ τους. Καὶ στὸ σημεῖο αὐτὸ ἔχει τὸ μέρος τῆς εὐθύνης τῆς καὶ ἡ Ἐκκλησία. Λόγῳ χάριν, ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μᾶς διδάσκει ὅτι ἡ νίκη δὲν ἔχει καμία ἀξία ἂν δὲν κατακτήθηκε μετὰ βᾶση τοὺς κανόνες καὶ τοὺς νόμους καὶ αὐτὸ εἶναι καὶ πρέπει νὰ παραμείνει θεμέλιο τῶν Ἀγῶνων.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Του Κωνσταντίνου Χολέβα

Ένα πρωτότυπο Ένοριακό Έντυπο

Έχουμε ξαναμιλήσει σέ προηγούμενα τεύχη του ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ για τις αξιόλογες προσπάθειες που καταβάλλουν όρισμένες Ένορίες της Εκκλησίας μας στον τομέα του ένοριακού έντυπου. Είναι κατανοητό, βεβαίως, ότι δεν είναι εύκολο έργο ή έκδοση ενός τέτοιου έντυπου, διότι απαιτούνται έξοδα, χρόνος, εξεύρεση καταλλήλων συνεργατών και κειμένων και έτσι πολλοί αποθαρρύνονται πριν καν ξεκινήσουν. Γι' αυτό αξίζουν τον έπαινό μας εκείνοι που τολμούν και προχωρούν. Μία πρωτότυπη προσπάθεια έφθασε προσφάτως στα χέρια μας. Πρόκειται για ένα μηνιαίο φυλλάδιο με τον τίτλο «*ανά γραφές*» – με δύο ξεχωριστές λέξεις ώστε να τονίζεται και το *ανά* και οι *γραφές* – που εκδίδεται από το Ένοριακό Πνευματικό Κέντρο Αγίου Δημητρίου Πειραιώς. Ο υπότιτλος περιγράφει την πρωτοτυπία του έντυπου: Μία έστιαση σέ δημοσιεύσεις που αξίζει να συγκερατηθούν. Δηλαδή το έντυπο αυτό αποτελείται καθ' όλοκληρίαν από αναδημοσιεύσεις κειμένων από άλλα περιοδικά ή βιβλία αναφέροντας πάντα την αρχική πηγή. Έτσι ξεπερνά το πρόβλημα της ανευρέσεως συνεργατών και ταυτοχρόνως διασώζει και διαδίδει ενδιαφέροντα κείμενα σχετικά με την Όρθοδοξη Παράδοσή μας. Από το δεύτερο τεύχος των «*ανά γραφών*» – που σημειωτέον διανέμονται δωρεάν – μεταφέρουμε όρισμένες σκέψεις της Συντακτικής Επιτροπής: «*Διανύουμε, κατά πρώτη ανάγνωση, τους καιρούς της έκκοσμίκευσης. Κι όμως: αυτό δεν σημαίνει πως το ιερό έχει πάψει να έντοπίζεται στο κέντρο του κόσμου μας: ακόμα κι αν βιώνουμε μιά καθημερινότητα που δεν συνειδητοποιούμε τις “ορίζουσές” της, αν προσέξουμε, θα παρατηρήσουμε πως κάθε της συστατικό μᾶς έχει υποβληθεί (από εκείνους που έχουν τα Μέσα να παρυσιάζουν τις προτιμήσεις τους ως το “αυτο-*

νόητο” της καθολικής συμβίωσης) με προσανατολισμό, ειδικά, την αποκοπή από κάθε προσευχητική διάθεση...». Ευχόμαστε καλή δύναμη στις «*ανά γραφές*» ώστε να *ανά* γράφουν (= ξαναγράφουν, αναμεταδίδουν) κείμενα που αντέχουν στην δοκιμασία του χρόνου.

Ο Άπόστολος Παῦλος και τὸ χρέος μας

Στις 29 Ιουνίου ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾷ τὸν Ἄπόστολο Παῦλο τὸν καὶ ἰδρυτὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ εἶναι ὠφέλιμο νὰ ξαναδιαβάσουμε βιβλία καὶ κείμενα ποὺ ἀναφέρονται στὸν Ἄπόστολο τῶν Ἐθνῶν. Ἐνα τέτοιο βιβλίο εἶναι καὶ τὸ πόνημα τοῦ Ἀρχιμ. Κωνσταντίνου Σακαρίδη μὲ τίτλο: «*Παῦλος, ὁ Ἄπόστολος τῆς Ἀγάπης*», τὸ ὁποῖο ἐκυκλοφορήθη ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις ΠΑΡΟΥΣΙΑ τῆς Καβάλας τὸ 1998. Παραθέτουμε μερικὲς διδακτικὲς ἐπισημάνσεις γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ἀπ. Παύλου: «*...Ὅλα τὰ ἔργα του, τὰ λόγια του, οἱ σκέψεις του ἐμπνέονται ἀπὸ τὴν συνείδηση τῆς εὐθύνης του. Θὰ δώσει λόγο στὸ δίκαιο Κριτὴ καὶ Λυτρωτὴ τοῦ Χριστοῦ. Ἀπολογία του, ἔπαινός του, βραβεῖο καὶ στέφανός του κατὰ τὴν ἡμέρα ἐκείνη τῆς Κρίσεως, θὰ εἶναι οἱ κερδισμένοι, οἱ φωτισμένοι καὶ σωσμένοι Χριστιανοί. Παρόμοιο αἶσθημα εὐθύνης πρέπει νὰ κυριεύσει καὶ τὸν καθένα ἀπὸ μᾶς. Ναί, εἶναι ἀνάγκη κατεπείγουσα νὰ λάβουμε συνείδηση τῆς εὐθύνης μας καὶ τῶν εὐθύνων μας. Βέβαια, ἔχουμε ὁ καθένας μας τὴν προσωπικὴ του εὐθύνη. Τὴν εὐθύνη νὰ ζήσουμε ἀξίως τῆς κλήσεως τοῦ Χριστιανοῦ. Ἀλλὰ καὶ τὴν εὐθύνη νὰ ζήσουμε ἀξίως τῆς κλήσεως τοῦ Ἱεραποστόλου, τοῦ ζωντανοῦ μέλους τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ στὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ. Τὴν εὐθύνη ποὺ ἔχουμε σὰν στρατευμένοι στὸ ἔργο τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἀγίας τῆς Ἐκκλησίας. Πόνος καὶ πόθος καὶ παλμός καὶ ἀγώνας μας νᾶναι ἡ βοήθεια τοῦ λαοῦ μας, ὁ*

ἐπανευαγγελισμός τῶν ἀδελφῶν μας πού
εἶναι μόνο κατ' ὄνομα Χριστιανοί...».

Ἡ Φορολογία τῶν Ἰδρυμάτων

Δυσβάστακτη καὶ ἐξοντωτική χαρακτήρισε τὴ φορολογία τῶν Ἰδρυμάτων ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστόδουλος κατὰ τὴν τελετὴ τῶν ἐγκαινίων τοῦ Κέντρου Ἀποκατάστασης καὶ Ἀποθεραπείας Καρκινοπαθῶν «ΗΠΙΟΝΗ» στὶς 25 Μαΐου τ.ἔ. Ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία κάνει θαύματα, τόνισε ὁ Μακαριώτατος καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ Ὑγείας καὶ Προνοίας νὰ τὴν ἐνθαρρύνει. «*Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀδικία πού πλήττει τόσο τὴν Ἐκκλησία ὅσο καὶ τοὺς ἄλλους ἐθελοντικούς ὀργανισμοὺς μὲ πλούσιο κοινωνικὸ καὶ φιλανθρωπικὸ ἔργο, μιὰ ἀδικία πού πρέπει νὰ ἀρθεῖ*» τόνισε. Παραλλήλως ὁ Μακαριώτατος ὑπογράμμισε ὅτι «*ὅσοι πονοῦν καὶ ὑποφέρουν χρειάζονται περισσότερο τὴ συμπαράσταση καὶ τὴν ἀγάπη μας καὶ τέτοιες προσπάθειες πρέπει νὰ ἐνισχύονται*». Εἶναι πολὺ σημαντικὲς αὐτὲς οἱ ἐπισημάνσεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Χριστοδούλου, διότι ἡ δραστηριότητα τῶν κοινωφελῶν Ἰδρυμάτων θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβραβεύεται καὶ νὰ ἐνθαρρύνεται καὶ ὄχι νὰ ἐπιβαρύνεται μὲ δυσβάστακτους φόρους. Στὸν χῶρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως καὶ διακονίας λειτουργοῦν πολλὰ Ἰδρύματα, τὰ ὁποῖα ὑλοποιοῦν τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου γιὰ βοήθεια καὶ συμπαράσταση πρὸς τοὺς πάσχοντες καὶ τοὺς ἀδυνάτους. Ἡ Ἐκκλησία μας συνεχίζει τὸ κοινωνικὸ τῆς ἔργο χωρὶς νὰ τὸ διαφημίζει καὶ νὰ τὸ διατυμπανίζει. Τὸ μόνο πού ζητεῖ εἶναι τουλάχιστον μιὰ εὐνοϊκώτερη φορολογικὴ μεταχείριση γιὰ τοὺς φορεῖς πού προσφέρουν ἀνθρωπιά, εἴτε αὐτοὶ ἐντάσσονται στὸν χῶρο τῆς Ἐκκλησίας εἴτε ὄχι. Ἄς ἐλπίσουμε ὅτι θὰ εἰσακουσθεῖ ἡ πρόταση τοῦ Μακαριωτάτου.

Ἡ Εὐρώπη ἀναζητεῖ ταυτότητα

Ὁ Ἰούνιος εἶναι ὁ μῆνας τῶν Εὐρωε-
κλογῶν καὶ μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἔρχεται

στὴν ἐπιφάνεια ἡ ὅλη συζήτηση γιὰ τὴν πνευματικὴ ταυτότητα τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, τὸ Βατικανὸ καὶ σημαντικὸς ἀριθμὸς Εὐρωπαίων πολιτικῶν καὶ πνευματικῶν ἀνθρώπων ἔχουν ζητήσει νὰ ἀναγνωρισθεῖ καὶ γραπτῶς διὰ τοῦ νέου Εὐρωπαϊκοῦ Συντάγματος ἡ Χριστιανικὴ ταυτότητα τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀναφορά αὐτὴ πρέπει νὰ γίνεῖ γιὰ λόγους ἱστορικῆς ἀληθείας χωρὶς καμία διάθεση ὑποτιμῆσεως ἄλλων θρησκείων ἢ πολιτισμῶν. Ἡ Εὐρώπη δὲν θὰ εἶχε φθάσει σὲ τόσο ὑψηλὸ ἐπίπεδο σεβασμοῦ τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιωμάτων ἂν δὲν εἶχε ἐμβαπτισθεῖ στὴν Χριστιανικὴ κολυμβήθρα. Ὁ σεβασμὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, ἡ καταδίκη τῶν βασανιστηρίων, ὁ σεβασμὸς τῶν δικαιωμάτων τῆς γυναίκας, ἡ ἀνοχή στὶς διαφορετικὲς ἀντιλήψεις, αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα εἶναι ὁ πνευματικὸς πλοῦτος, τὸν ὁποῖο ἀπέκτησε ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τὴν διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἀπὸ τὶς Χριστιανικὲς παραδόσεις τῆς, ἔστω καὶ μὲ διαφοροποιήσεις κατὰ τόπους. Ὅρισμένοι ἀρνοῦνται τὴν συμβολὴ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπικαλούμενοι τὶς Σταυροφορίες, τὴν Ἱερὰ Ἐξέταση καὶ ἄλλα ἀρνητικά. Ἀφοῦ ξεκαθαρίσουμε ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ δυσάρεστα οὐδεμία σχέση ἔχουν μὲ τὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, διότι ἐμφανίσθηκαν στὸν χῶρο τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἀπαντοῦμε: Εἶναι ἄδικο νὰ κατηγορεῖται ὁ Χριστιανισμὸς γιὰ ἐγκλήματα ἀνθρώπων ἢ καθεστῶτων πού οὐδέποτε πίστευσαν πραγματικά, ἀλλὰ χρησιμοποίησαν τὸ ὄνομα καὶ τὰ σύμβολα τοῦ Χριστοῦ γιὰ νὰ συγκαλύψουν ἢ νὰ νομιμοποιήσουν τὴν ἐφάμαρτη ἀλαζονεία καὶ τὸν φανατισμὸ τους. Μήπως ἄραγε εὐθύνεται τὸ ἰδανικὸ τῆς Δημοκρατίας ἐπειδὴ στὸ ὄνομά του ἔγιναν μαζικὰ ἐγκλήματα, π.χ. ἐπὶ Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως; Ἄς μὴν ταυτίζουμε, λοιπόν, τὶς πνευματικὲς ἀξίες μὲ τοὺς ἀνθρώπους πού τὶς διέστρεψαν καὶ τὶς κακοποίησαν. Ἡ Εὐρώπη ὀφείλει νὰ ἀναγνωρίσει τὶς Χριστιανικὲς τῆς ρίζες, ἀλλιῶς θὰ παραμείνει ἓνα πολυἀριθμὸ σύνολο χωρὶς ταυτότητα καὶ χωρὶς συνεκτικὸ ἰστό.

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΟΝΙΑ ΙΕΡΩΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΝ

Ίερατικό Συνέδριο τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἑύδρας, Σπετσῶν καὶ Αἰγίνης (Μάρτιος 2004)

Στὴν ἱερατικὴ σύναξη τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως μας ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Ἐφραίμ κάλεσε τοὺς ἱερεῖς νὰ συνδιαμορφώσουν ἕναν ποιμαντικὸ ἐνοριακὸ σχεδιασμό. Ὁ ἴδιος, μάλιστα, διατύπωσε τὶς ἀκόλουθες προτάσεις γιὰ τὴν ἐνοριακὴ δράση:

α'. Κατηχητικὸς καὶ μορφωτικὸς τομέας

1. Κατηχητικά-Νεανικὲς συνάξεις

Σὲ κάθε ἐνορία πρέπει νὰ λειτουργοῦν κατηχητικὰ σχολεῖα ὅλων τῶν βαθμίδων. Εἶναι δυνατὸν νὰ λειτουργοῦν διὰ τὴν ἐνεστῶσα ἀνάγκη ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ ὀλιγάριθμο τῶν φοιτῶντων διεννοριακὰ κατηχητικὰ σχολεῖα στὶς ἐνορίες τῶν πόλεων. Ὅπωςδὴποτε, ὅμως, σὲ κάθε ἐνορία πρέπει μιὰ ἢ δύο φορές τὸ χρόνο νὰ γίνεται σύναξη τῶν νέων τῆς ἐνορίας καὶ νὰ βραβεύονται οἱ ἐξ αὐτῶν ἀριστοῦχοι καὶ ἐπιτυχόντες στὰ Πανεπιστήμια (π.χ. Χριστούγεννα καὶ καλοκαίρι). Βασικὸ μέλημα τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας θὰ πρέπει νὰ εἶναι τὸ πλησίασμα καὶ τὸ κάλεσμα τῶν ἐφήβων καὶ τῶν νέων καὶ ἡ φροντίδα γιὰ τὴν σύνδεσή τους μὲ τὴν ἐνορία, διότι αὐτοὶ ἀποτελοῦν τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας μας. Θὰ πρέπει νὰ βρεθοῦν καὶ νὰ ἀναλυθοῦν σὲ βάθος τὰ αἷτια ποὺ προκαλοῦν τὴν ἀπομάκρυνσή τους καὶ δοθοῦν πρακτικὲς λύσεις πάνω σὲ θέματα ἐφήβων καὶ νεολαίας. Μπορεῖ ἡ πλειονότητα τῶν νέων νὰ μὴν ἐκκλησιάζεται συχνά, ἀλλὰ εἶναι πολὺ κοντὰ σ' αὐτὸ ποὺ ἐκπροσωπεῖ ἡ Ἐκκλησία. Θεωρῶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία συντονίζεται μὲ τὶς βαθύτερες ἀναζητήσεις τῶν νέων καὶ οἱ νέοι μποροῦν νὰ τὴν καταλάβουν. Ἄρκεϊ, πέρα ἀπὸ τὰ

προγράμματα, νὰ νιώσουν ὅτι εἶναι ἕνας χῶρος ἐλευθερίας, στοργῆς, ἀγάπης καὶ λύσεως ὅλων τῶν ὑπαρξιακῶν προβλημάτων τῶν νέων καὶ αὐτὸς ὁ χῶρος εἶναι ἀνοικτὸς γιὰ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ἰδιαίτερος γιὰ τοὺς νέους. Καὶ αὐτό, τὸ πῶς δηλ. θὰ νιώσουν οἱ νέοι τὴν Ἐκκλησία ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικὰ ἀπὸ ἐμᾶς.

2. Μαθητικὲς λειτουργίες

Νὰ ὀργανώνονται καλῶς καὶ νὰ συμπράττουν καὶ οἱ ἱεροκήρυκες

3. Συνεργασία μὲ σχολεῖα ἐνορίας

4. Πνευματικὸ Κέντρο ὅπου θὰ στεγάζονται ὅλες οἱ ἐνοριακὲς δραστηριότητες.

5. Βιβλιοθήκη - Ἀναγνωστήριο

6. Ἐνισχυτικὴ Διδασκαλία

7. Ὅμαδικὲς ἀθλητικὲς δραστηριότητες

8. Ὅμαδικὲς καὶ ἀτομικὲς καλλιτεχνικὲς δραστηριότητες

9. Δημοσιογραφικὴ ομάδα - Ἐκδοση ἐντύπου

10. Πνευματικὲς Συνάξεις

11. Ἱερόπαιδες

Ἰδιαίτερη φροντίδα πρέπει νὰ δεῖξουμε στοὺς ἱερόπαιδες. Εἶναι ἡ δεξαμενὴ τῶν στελεχῶν μας. Μᾶς τοὺς στέλνει ὁ Θεός. Ἡ ἀδιαφορία μας γι' αὐτοὺς ἰσοδυναμεῖ μὲ θανάσιμη ἁμαρτία. Ὁ Ἱερεὺς ἀνὰ δεκαπενθήμερο πρέπει νὰ συνεδριάζει μὲ τοὺς ἱερόπαιδες, νὰ τοὺς διδάσκει καταλλήλως, νὰ τοὺς ἐφοδιάζει μὲ κατάλληλα βιβλία καὶ κυρίως νὰ παρέχει ἑαυτὸν πρότυπο καὶ ὑπόδειγμα. Μιὰ χριστιανικὴ κοινότητα ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναδείξει νέους ποιμένες μέσα ἀπὸ τὰ σπλάγχνα τῆς μαραζώνει καὶ νεκρώνεται. Εἶναι δὲ καὶ ἔνδειξη πνευματικῆς στειρότητος.

12. Χορωδία - Ὁρχήστρα - Χορευτικὸ γμῆμα

β'. Τομέας πρόνοιας και αλληλεγγύης

1. *Όραμα και στόχος κανένας πεινασμένος, κανένας ξεχασμένος στην ένορία μας. Σε κάθε ένορία πρέπει να λειτουργεί φιλόπρωτος Ἀδελφότητα κυριῶν καὶ δεσποινίδων καὶ πρέπει να φιλοδοξεῖ να ἔχει μέλη της ὅλες τὶς κυρίες καὶ δεσποινίδες τῆς ένορίας. Ἡ φιλανθρωπία της πρέπει να περιλαμβάνει ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους, ἀλλὰ να ἐκτείνεται καὶ στοὺς μὴ Ὁρθοδόξους καὶ στὰ Ἰδρύματα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.*

2. *Δημιουργία συσσιτίων*

3. *Ἐνδυση - Ὑπόδηση - Ἐπισιτιστική Βοήθεια*

4. *Ἱατροφαρμακευτική περίθαλψη - Νοσοκομειακή μέριμνα*

5. *Ὁμάδα συμπαραστάσεως μοναχικῶν ἀτόμων*

6. *Μέριμνα ἀστέγων*

7. *Συνεργασία μεῖ ἄλλες ὁμάδες κοινωνικῆς αλληλεγγύης (Βοήθεια στὸ σπίτι, Σύλλογοι γυναικῶν, Πολιτιστικούς Σύλλογοι κ.λπ.)*

8. *Ἐπισκέψεις σὲ φυλακές, νοσοκομεία, γηροκομεία*

Πολλές φορές δὲν εἶναι δυνατόν ἕνας Ἱερεὺς νὰ ἐπισκέπτεται ὅλα αὐτὰ τὰ ἱδρύματα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐπισκέψεις του δὲν ἔχουν τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα ὅταν εἶναι μόνος. Σε κάθε ένορία πρέπει νὰ ὑπάρχουν δύο ὁμάδες: Ὁμάδα Κυριῶν καὶ ὁμάδα Νεολαίας.

Οἱ ὁμάδες αὐτὲς πρέπει νὰ εἶναι κατάλληλα καταρτισμένες ἀπὸ τοὺς Ἱερεῖς. Ἡ δράση τους εἶναι εὐεργετική γιὰ τοὺς ἐπισκεπτόμενους, ἀλλὰ καὶ γιὰ τοὺς ἐπισκέπτες.

γ'. Τομέας πνευματικῶν, πολιτιστικῶν καὶ ἐορτικῶν ἐκδηλώσεων

1. *Οἰκολογική ἀγωγή καὶ δράση*

2. *Προσκυνηματικές ἐκδρομές*

3. *Ὁργάνωση πρωϊνῶν καὶ ἑσπερινῶν ἐκδηλώσεων*

4. *Ἐπιτροπὴ καλλωπισμοῦ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ*

5. *Ἐπιτροπὴ ἀπογραφῆς τῆς ένορίας*

6. *Ἐορτὴ Ἐνορίας*

δ'. Κοινὸ ὄργανόγραμμα σὲ κάθε Ἀρχιερατική Ἐπιτροπεία

1. *Ἐκκλησιαστικὸ Πνευματικὸ Κέντρο*

2. *Σχολὴ Γονέων*

3. *Σύναξη Στελεχῶν*

4. *Σύναξη Φοιτητῶν*

5. *Αἱμοδοσία - Τράπεζα Αἵματος*

6. *Ὁμιλίες εἰδικῶν γιὰ κοινωνικά, περιβαλλοντικά θέματα καὶ ἀνάδειξη τοπικῶν προβλημάτων*

7. *Συνεργασία μεῖ τοπικοὺς φορεῖς.*

ε'. Γενικὰ ἔργα Ἱερᾶς Μητροπόλεως

1. *Ἱερατικές Συνάξεις*

2. *Πρωτοχρονιάτικη Σύναξη Στελεχῶν σὲ κάθε Ἀρχιερατική Ἐπιτροπεία*

3. *Γραφεῖο Νεότητος*

4. *Κατασκηνώσεις*

5. *Σχολὴ Βυζαντινῆς Μουσικῆς*

6. *Σύναξη Στελεχῶν Φιλανθρωπικοῦ καὶ Κοινωνικοῦ Ἔργου*

7. *Συνέδριο Στελεχῶν Νεότητος*

8. *Μέριμνα ὑποψηφίων Κληρικῶν*

9. *Διανομὴ Τροφίμων*

10. *Μέριμνα Πολυτέκνων Οἰκογενείας καὶ Τρίτου Τέκνου Ὁρθοδόξων Οἰκογενειῶν Θράκης*

11. *Ἰδρύματα*

α. *Γηροκομεῖον Ὑδρας*

β. *Λεούσειον Ἰδρυμα Αἰγίνης*

γ. *Παπαβασίλειον Ἰδρυμα Ἐρμιόνης*

δ. *Στέγη Ἀγάπης Σπετσῶν*

ε. *Νοσοκομεῖον Αἰγίνης*

ς. *Νοσοκομεῖον Ὑδρας*

ζ. *Μωροπούλειον Πόρου*

• *Ἕνας μεγάλος πνευματικὸς τομέας εἶναι οἱ Ἱερεῖς Μονές. Οἱ πνευματικοὶ πνεύ-*

μονες. Τὸ πιστεύω καὶ τὸ ὑποστηρίζω. Γι' αὐτὸ σᾶς παρακαλῶ νὰ ἀγαπᾶτε τὶς Ἱερές Μονές καὶ νὰ συμπαρίστασθε λειτουργικὰ ὅσο δύνασθε.

*Ἅγιοι Πατέρες καὶ ἀγαπητοὶ ἀδελφοί,
Τίμοι συνεργοὶ ἐν Κυρίῳ*

Ἄς ἰκετεύσωμεν τὸ Πανάγιον Πνεῦμα γιὰ νὰ συνοδοιπορεῖ μαζί μας καὶ νὰ μᾶς ἐμπνέει νέες ιδέες, νέες δραστηριότητες, νέες πρακτικές, πού θὰ ἀνταποκρίνονται στὶς ἀνάγκες τοῦ σήμερα καὶ θὰ συμβάλλουν ὄχι ἀπλῶς στὴν συντήρηση μιᾶς νηπιακῆς καὶ εὐθραυστῆς πίστεως, ἀλλὰ στὴ δημιουργία μιᾶς πίστεως, ἡ ὁποία θὰ ρυθμίζει καὶ θὰ στηρίζει τὴ ζωὴ μας. Πρωτοβουλίες καὶ πρακτικές πού θὰ ἐλκύουν τὸν ἄνθρωπο πού ἀναζητᾷ τὸν Θεό, γιὰ νὰ τὸν θέσει ρυθμιστὴ τῆς ζωῆς του. Μὲ τὴ δύναμη τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπηρεάσουμε τοὺς πιστοὺς μας, παρ' ὅτι ἄλλοι χῶροι ξένοι πρὸς τὴν Ἐκκλησία, τοὺς ἀγγίζουν πιὸ δυνατὰ τὸ συναίσθημα.

Πρέπει:

- Νὰ ἀνοίξουμε τὰ αὐτιά μας καὶ τὶς καρδιές μας στὴν πνοὴ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.
- Νὰ ἀνοίξουμε τὸ στόμα μας γιὰ νὰ κηρύξουμε τὸν αὐθεντικὸ λόγο τοῦ Θεοῦ, τὸν ἐσταυρωμένον καὶ ἀναστημένον Χριστό, πού εἶναι τὸ καύχημά μας.
- Νὰ ἀνοίξουμε τὴν καρδιά μας στὸν συνάνθρωπό μας μὲ συγκεκριμένα ἔργα ἀγάπης.

Τελικά, τὸ θέμα εἶναι πῶς νὰ εἶναι κανεὶς ὁ ἴδιος μιὰ ἱεραποστολή, ἓνας Ἀπόστολος καὶ ὄχι νὰ κάνει ἀπλῶς ἱεραποστολή, πῶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος μιὰ προσευχή καὶ ὄχι νὰ κάνει ἀπλῶς προσευχή, πῶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος μιὰ θεολογία καὶ ἓνας θεολόγος καὶ ὄχι πῶς νὰ διδάσκει θεολογία, πῶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος Χριστιανὸς καὶ ὄχι πῶς νὰ κάνει τὸν Χριστιανό, πῶς νὰ εἶναι ὁ ἴδιος Ὁρθόδοξος κληρικὸς καὶ ὄχι πῶς νὰ κάνει τὸν Ὁρθόδοξο κληρικό.

Πιστοὶ στὴν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου «Ἐπαν-

άγαγε εἰς τὸ βάθος», «Ρίξτε τὰ δίκτυα στὰ βαθειά» (Λουκ. 5,4), ξεκινᾶμε μὲ νέα ποιμαντικὴ δυναμική, μὲ νέο ἐνθουσιασμό, μὲ νέες ἐλπίδες καὶ νέες πρωτοβουλίες πού θὰ δώσουν στὴν τοπικὴ μας Ἐκκλησία τὴν εἰκόνα τῆς «ἐν Χριστῷ ζωῆς». Ἐπιθυμοῦμε οἱ 50 ἐνορίες μας καὶ τὰ μοναστήρια μας, χωρισμένα σὲ πέντε ποιμαντικὲς ὁμάδες (Ἀρχιερατικὲς Ἐπιτροπείες), νὰ ἀποτελοῦν μιὰ ἀληθινὴ ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα πίστεως, πού μὲ τὴν λαμπρότητα τῶν ποιμένων, τὴν ἐνεργοποίηση τῶν λαϊκῶν ἀδελφῶν θὰ δίνει τὴν μαρτυρία Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τὸ εὐχομαι ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιάς μου.

Ἄς τὸ προσπαθήσουμε...

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ἁγαπητοὶ καὶ σεβαστοὶ μας Πατέρες, Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σᾶς γνωρίζει, ὅτι πρόκειται νὰ ἐκδώσει καὶ νὰ κυκλοφορήσει τὴν «Ἐπετηρίδα τοῦ σωτηρίου ἔτους 2005» (ἡμερολόγιο τσέπης), ἀφιερωμένη στὸ ἔργο καὶ τὴν ἐννοια τῆς ἱεραποστολῆς.

Τὸ ἡμερολόγιο εἶναι εὐχρηστο καὶ καλαίσθητο περισσότερο τῶν ἤδη κυκλοφορουμένων καὶ ἔχει 112 σελίδες, δηλ. πολὺ περισσότερες ἀπὸ τὰ συνήθη. Τὸ ἐξώφυλλο ἔχει εἰκόνα πού συμβολίζει τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου.

Ὑποβάλλουμε τὴν θερμὴ παράκληση νὰ προμηθευθεῖτε τὸ ἡμερολόγιο αὐτὸ μὲ τὴ σχετικὴ ἔκπτωση 30% ἐπὶ ἐκάστου ἀντιτύπου.

Εὐχαριστῶ
† Φαναρίου Ἀγαθάγγελος

Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Του Ἀρχιμ. Ἐπιφανίου Οἰκονόμου

Ἐκπροσώπου Τύπου τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χριστοδούλου

Κυριακὴ Αγ. Πατέρων Δ' Οικ. Συνόδου. Τίτ. γ', 8-15

Ἐναφορὰ καὶ ἔντονη ὑπογράμμιση ἐνὸς Ἀπολλύ σπουδαίου ζητήματος περιέχει τὸ σημερινὸ Ἀποστολικὸ ἀνάγνωσμα, τὸ ὁποῖο ὁ Ἀπόστολος τῶν ἔθνῶν Παῦλος ἀπευθύνει στὸν πιστὸ μαθητὴ του Τίτο. Πρόκειται γιὰ τὸ θέμα τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τους στὴν καθημερινὴ ζωὴ, τόσο τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, ὅσο καὶ ὄλων ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν κάθε ἐποχῆς.

Δὲν εἶναι λίγα ἐκεῖνα τὰ κοινωνικὰ ρεύματα, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπιμέρους πρόσωπα, πού στὴ διάρκεια τῆς ἱστορίας θέλοντας νὰ πολεμήσουν τὸ ἔργο καὶ τὴν παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὸν κόσμο ἀμφισβήτησαν τὴν κοινωνικὴ τῆς δραστηριότητα, τὴν κατηγόρησαν γιὰ καιροσκοπισμὸ καὶ ἐκμετάλλευση τοῦ ἀνθρώπινου πόνου, μεταβάλλοντάς Την ἀπὸ σπλαχνικὴ μάνα σὲ ἄσπλαχνη μητριά. Καὶ τὰ φαινόμενα αὐτὰ τῆς παραπληροφόρησης κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τείνουν νὰ μεγιστοποιηθοῦν καὶ πάλι στὴν ἐποχὴ μας καὶ στὴν πατρίδα μας, στὴν προσπάθεια κάποιων δηλωμένων ἀρνητῶν τῆς πίστεως νὰ θίξουν καὶ νὰ προσβάλλουν τὸ πρόσωπο τῆς Ἐκκλησίας.

Τὴν ἀπάντηση, ὅμως, τὴ δίνει ἡ ἴδια ἢ πραγματικότητα, πού διαψεύδει μὲ τὸν πιὸ κατηγορηματικὸ τρόπο τὶς ἄστοχες καὶ ὑποπτες αὐτὲς κατηγορίες. Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς ἡ Ἐκκλησία μας καταρχὴν ἀποτελεῖ ἓνα Θεανθρώπινο ὄργανισμὸ πού σκοπὸ ἔχει τὴν πνευματικὴ τελείωση τῶν μελῶν τῆς καὶ τὴν πραγμάτωση τῆς προσωπικῆς τους σωτηρίας, διὰ τῆς πίστεως στὸν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ τῆς συμμετοχῆς στὴ μυστηριακὴ τῆς ζωὴ. Ἐκ τῶν πραγμάτων, ὅμως καὶ γιὰ νὰ καλύψει τὰ μεγάλα κενὰ πού σχεδὸν πάντα ἐπιδεικνύει ἢ κρατικὴ κοινωνικὴ δραστηριότητα, ἀλλὰ κυρίως γιὰ νὰ εἶναι ἐντάξει ἀπέναντι στὴ σαφὴ ἐντολὴ τοῦ Κυρίου μας γιὰ ἀγάπη χωρὶς ὄρια

καὶ πρὸς ὄλους, ἐπιλαμβάνεται κοινωνικῶν δράσεων καὶ πρωτοβουλιῶν, πού σκοπὸ ἔχουν νὰ ἀνακουφίσουν τὸν ἀνθρώπινο πόνο καὶ νὰ συνεισφέρουν στὴ δημιουργία ἀνθρώπινων συνθηκῶν ζωῆς, ὅπου αὐτὸ δὲν εἶναι ἐφικτό.

Ποῖος καλοδιάθετος ἄνθρωπος δὲ θ' ἀναγνωρίσει σήμερα τὴ μεγάλη προσφορὰ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τοὺς γέροντες κι ἐγκαταλελειμμένους συνανθρώπους μας; Συσσίτια, στέγες γερόντων, ἐπισκέψεις σὲ σπίτια συνιστοῦν μιὰ συνεχὴ καὶ καθημερινὴ δραστηριότητα, παράδειγμα γιὰ ὁποιοδήποτε κράτος πρόνοιας. Σχεδὸν σὲ κάθε ἀστικὴ ἐνορία ὑπάρχουν τέτοιοι χώροι ὑποδοχῆς καὶ φροντίδας ἀνθρώπων πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἀγάπη καὶ ἡ μοῖρα ἢ οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς τοὺς ὀδήγησαν σὲ προσωπικὰ ἀδιέξοδα.

Ποῖος καλοδιάθετος ἄνθρωπος δὲ θ' ἀναγνωρίσει σήμερα τὸ μεγάλο ἔργο τῆς Ἐκκλησίας στὸ χώρο τῆς νεότητος; Καί, δυστυχῶς, εἶναι πολλοὶ ἐκεῖνοι πού εἰρωνεύονται τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα τῆς Ἐκκλησίας, λέγοντας ὅτι παράγουν ἀνθρώπους συντηρητικούς καὶ ὀπισθοδρομικούς. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς τὰ παιδιὰ τῆς Ἐκκλησίας, γαλουχημένα μέσα στὴν ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ, οὔτε στὰ ναρκωτικὰ καταφεύγουν, οὔτε φορεῖς θανατηφόρων ἀσθενειῶν κι ἐπιδημιῶν γίνονται. Ἀντιθέτως, οἱ νέοι πού ζοῦν μακρὰν τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐκτεθειμένοι σὲ ὄλους αὐτοὺς τοὺς κινδύνους.

Ἡ πραγματικότητα, λοιπόν, εἶναι ἐκεῖνη πού δίνει σαφὴ καὶ ἀποστομωτικὴ ἀπάντηση σὲ ὄλους τοὺς κατηγοροὺς τῆς Ἐκκλησίας γιὰ ἀπουσία ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ πραγματικότητα καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὅμως, κάνοντας αὐτὲς τὶς νύξεις στὶς ρουθεσίες του πρὸς τὸν μαθητὴ του Τίτο, οὐσιαστικὰ συμβουλεύει καὶ ὄλους ἐμᾶς νὰ συνδράμουμε τὰ καλὰ ἔργα τῆς Ἐκκλησίας, νὰ τὰ ἐνισχύουμε καὶ νὰ εἴμαστε πάντα ἔτοιμοι νὰ προασπύσουμε τὴν ἀλήθεια πού θίγεται καὶ κακοποιεῖται βάνανυσα στὴν ἐποχὴ μας. ΑΜΗΝ!

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΑ στιγμιότυπα

Φωτογραφίες του Χρήστου Μπόνη
και των Ίερων Μητροπόλεων

Στιγμιότυπο από το αρχιεπισκοπικό συλλείτουργο στον ιερό Μητροπολιτικό Ναό του Μακ. Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν και πάσης Ελλάδος κ. Χριστοδούλου με τόν Μακ. Πατριάρχη Γεωργίας κ. Ἡλία (Μάιος 2004).

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς κ. Παντελεήμων τελεῖ τὰ Θυρανοίξια τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ Ἁγίου Νεκταρίου (Μάιος 2004).

Με ιδιαίτερη λαμπρότητα ἐωρτάσθη στις 23 Μαΐου τ.ἔ. ἡ ἐτησία Πανήγυρις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Νικαίας ἐπὶ τῇ ἐορτῇ τῶν Ἁγίων 318 Θεοφόρων Πατέρων, πού συνήλθαν στὴν Νίκαια τῆς Βιθυνίας γιὰ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

Κεντρικὸς ἄξονας ἐορτασμοῦ τὸ Ἀρχιερατικὸ Συλλείτουργο, στὸ ὁποῖο, ἐκτὸς τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Ἀλεξίου, ἔλαβαν μέρος καὶ οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Διαυλείας κ. Δαμασκηνὸς καὶ Κορωνείας κ. Παντελεήμων.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀττικῆς κ. Παντελεήμων χρίει μετ' Ἁγίου Ἐλαίου ἀσθενῆ κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἐπισκέψεώς του στὸ Σισμανόγλειο Νοσοκομεῖο (Μάιος 2004).

Ἀπὸ τὴν ἀπονομὴ διπλωμάτων στοὺς ἀποφοίτους τῆς Σχολῆς Νοσηματικῆς Γλώσσας, τὴν ὁποία διοργάνωσε ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (Καθολικὸν Ἱ. Μονῆς Ἀσωμάτων Πετράκη, 20/5/2004).

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΚΑΛΔΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΝ Ε.Μ.Υ.Ε.Ε.
Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑ - GREECE
ΤΗΛ. 210-7272253, FAX.: 210-7272251
ISSN 1105-7203

ΠΑΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Του Υποκόπτη
Κ.Ε.Μ.Π.Α.Ο
Αρ. Πρωτ. Αδων. 4291

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1855/2004 ΚΕΜΠΑ